

350

1659-2009

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Kort introduktion til den militære retspleje	7
Omkring oprettelsen af generalauditørembedet i 1659	11
Auditørkorpsets organisation og hovedopgaver	19
Militær strafferetspleje og strafferet	33
Træk af justitsvæsenets organisering i Søetaten	45
Kronologisk oversigt over udvalgt litteratur om militær strafferet og straffeprocess	53

Forord

Det er med fornøjelse, at Forsvarets Auditørkorps kan udsende dette hæfte i anledning af Generalauditoriatets 350-års jubilæum den 3. juni 2009.

Forsvarets Auditørkorps' aktuelle virksomhed og opgaveløsning er indgående beskrevet i de årlige faglige beretninger. Det foreliggende hæfte har derfor først og fremmest til formål at give et vist indblik i Auditørkorpsets oprindelse og udvikling frem mod i dag. En egentlig historisk afhandling om Auditørkorpset og den militære retshistorie har derimod ligget uden for de givne rammer.

Auditør Sven Wahlstrøm udgav i 1969 en historisk oversigt over den danske auditørtjenestes historie. Den indeholder en glimrende historisk oversigt over auditørtjenesten inden for den danske landmilitæretat og personalhistoriske oplysninger om Auditørkorpsets tjenstgørende personel gennem tiden.

Auditør Wahlstrøm valgte ikke at medtage oplysninger om den selvstændige auditørtjeneste, der i en periode var etableret inden for søetaten blandt andet ud fra den betragtning, at det var ophørt i hvert fald i 1867. Den historiske kontekst for oprettelsen af generalauditoriatet i 1659 blev heller ikke nærmere belyst.

Auditørkorpset er på denne baggrund meget taknemmelig for, at to fremtrædende historikere, professor Knud J.V. Jespersen og orlogshistoriker Hans Christian Bjerg, har bidraget med indlæg, der kaster lys over disse to spørgsmål, som ikke tidligere har været genstand for behandling.

København, maj 2009

Lars Stevnsborg
Generalauditør

Kort introduktion til den militære retspleje

Jacques Callot
"Decouverte
des malfai-
teurs" (Tilba-
geholdelsen
af misdæder-
ne). Planche
9, 1633.

I senmiddelalderen indførtes i flere europæiske lande en særlig militær jurisdiktion i forbindelse med organisering og anvendelse af udenlandske legehære. Dette betød især, at der blev fastsat særlige regler for militære strafferetlige forhold. De særlige ordninger var oprindeligt baseret på krav fra disse hære om at kunne bevare deres eget retssystem. Også i Danmark blev gennemført særlige militære regler, ligesom der blev etableret militære domstole (krigsretter).

Da den danske hær blev national og senere kom til at hvile på værnepligt, blev den særlige militære straffelovgivning først og fremmest opretholdt med henblik på at sikre den militære disciplin.

Ifølge Frederik 2.s krigsartikler fra 1564 lå det endelige ansvar for retshåndhævelse ved krigsretterne hos de militære chefer. Krigsretterne blev ledet af en juridisk sagkyndig embedsmand, der fra omkring 1630 blev benævnt "auditør".

I 1659 blev generalauditoriatet oprettet. Generalauditøren havde direkte referat til kongen og førte tilsyn med håndhævelsen af de militære regler. Han kom efterhånden tillige til at fungere som juridisk konsulent for kongen og senere forsvarsministeren.

Med Christian 5.s krigsretsinstruktioner for hæren og søværnet af 1683 blev der etableret en selvstændig militær jurisdiktion, som endvidere gav mulighed for, at visse militære chefer kunne pålægge straf uden dom. Alt militært personel hørte som følge af deres tilknytning til krigsmagten under denne selvstændige jurisdiktion, som omfattede både militære og borgerlige sager. Den militære retspleje hvilede i vidt omfang på principperne i krigsretsinstruktionerne helt frem til 1919.

Frederik 3 var konge under Karl Gustav-krigene 1657-60, der medførte afståelse af landområder i Sverige. Krigene betød også en afgørende ændring i kongens magt og banede vejen for indførelsen af Enevælden i Danmark 1661.

Kongen udnævnte i 1659 den første generalauditør i Danmark.

Frederik 3.s portrætmedalje med kongens motto "Dominus providebit" (Herren vil råde) er modelleret af Erich Parise.

Ved lov om hærens ordning af 1867 blev der blandt andet oprettet et auditørkorps, der med generalauditøren som chef var fælles for hæren og søværnet.

I 1881 vedtog Rigsdagen en straffelov for krigsmagten, og herved kom den første egentlige militære straffelov. På baggrund af flere århundreders erfaring i behandling af sager under militær jurisdiktion blev loven udformet med detaljerede beskrivelser af en lang række former for lovovertrædelser.

Alle personer, der hørte til krigsmagten, stod under militær ret i alle sagstyper frem til 1908, hvor den militære jurisdiktion blev begrænset til kun at omfatte straffesager og borgerlige sager, der angik tjenesteforhold. Dette skete ud fra en betragtning om, at militær jurisdiktion i disse sager var særligt påkrævet, men at denne selvstændige jurisdiktion ikke burde udstrækkes yderligere.

Ved lov om retsplejen i hæren og søværnet af 1919 blev den militære retspleje radikalt ændret. Krigsretterne blev ophævet, og domsmyndigheden i militære sager blev hermed i det hele overført til de civile domstole. Dette skete som konsekvens af de nye retsplejeprincipper, som blev indført med den borgerlige retsplejereform i 1919, hvor anklagefunktionen blev udskilt som selvstændig myndighed. Påtalemyndigheden forblev dog hos de militære myndigheder, og den eksisterende adgang til at pålægge straf uden dom og til at anvende disciplinarmidler i stedet for straf blev opretholdt.

Officer ved Livgarden til Hest, ca. 1680.
Th. Bergh, 1886.

Sagen mod auditør Stichtt 1679 og Livgarden til Hest

Det hører trods alt til sjældenhederne, at en auditør er blevet afskediget som konsekvens af en krigsretssag, hvor han ikke kunne bevise sin anklage. Dette skete imidlertid for den så vidt vides første auditør ved Livgarden til Hest, auditør Stichtt.

Sagen drejede sig om en anklage mod chefen for garden, oberstløjtnant von Plessen, for uretmæssigt at have tilbageholdt nogle penge. Regimentschefen indgav imidlertid på sin side en længere klage over auditøren. Krigsretssagen endte formædeligt for auditøren, idet dommen lød på, at auditøren skulle afskediges fra garden, da han ikke havde kunnet bevise sine forskellige anklagepunkter mod chefen, og han således ubeføjet havde anklaget ham på hans ære og desuden forsøgt at sætte hans undergivne op mod ham.

Det synes dog ikke usandsynligt, at sagens udfald mest skyldtes den særlige gunst, hvori von Plessen stod hos Kong Christian 5. Von Plessen blev senere berøgtet for sin behandling af bønderne på Møn, hvor regimentet var forlagt 1685-97, og hvor han ud over at være regimentschef samtidig beklædte embedet som amtmand. Straks ved Kongens død i 1699 mistede von Plessen alle sine embeder, og der blev nedsat en kommissionsdomstol til pådømmelse af hans forhold

Militær straffelov af 1937 erstattede 1881 lovens omfattende opregning af lovovertrædelser med korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser for forhold, der kunne henføres under borgerlig straffelov, blev ophævet, ligesom en række af de militære strafarter blev ophævet.

Ved militær retsplejelov af 1973 overgik påtalen i militære straffesager til Auditørkorpset. Dog skulle sagen inden afgørelsen af tiltaleespørgsmålet forhandles med den militære rettergangschef. Den endelige adskillelse af kompetenceforholdene i militære straffesager kom med den militære retsplejereform af 2005. Herefter kan alene auditørerne i Forsvarets Auditørkorps rejse militære straffesager.

Auditørkorpset har således fra sin oprettelse til i dag udviklet sig fra at være en juridisk konsulent for den militære chef inden for det militære kommandosystem til en af kommandosystemet uafhængig anklagemyndighed under forsvarsministeren på samme måde som den civile anklagemyndighed under justitsministeren.

Genpart af Kong Frederik 3.s bestalling af 3. juni 1659 til Paul Tscherning (1627-1666) som generalauditør i freds- og fejdetid. Originalen er udleveret til bestallingsmodtageren. Danske Kancelli, indlæg til kopibog for bestallinger vedr. Milicen 1658-1660. Rigsarkivet.

Teksten lyder således i moderne retsskrivning:

"Vi Frederik den Tredje ... Gør vitterligt, at eftersom Vi har antaget og bestillet Os elskelige Poul Tscherning til at være generalauditør efter hans bestillings datum, nemlig den 7. marts 1657, og fra samme tid har bevilget ham oberstløjtnants traktement og underholdning til hest, så har Vi for hans gode forhold fremdeles bestillet, såsom Vi bestiller og tilforordner benævnte Poul Tscherning, i freds og fejdetid for Vores generalauditør i Vort rige Danmark og haver ham til årlig besoldning lovet og tilsagt at ville lade give ham udi fredstid, indtil han anderledes kan blive aflagt, et tusind rigsdaler. Men i fredstid skal han i marchen, såvel som garnisonerne nyde det samme traktement som andre oberstløjtnanter til hest i lige måde i fejde tid bekommer. Givet på Vort Slot København den 3. juni 1659."

Omkring oprettelsen af generalauditørembedet i 1659

af
professor Emeritus, dr. phil Knud J.V. Jespersen

Indledning

Oprettelsen af det første generalauditørembede i Danmark den 3. juni 1659 – hvis egentlige *raison d'être* i kort overskriftsform kan siges at være sikring af lovens herredømme over volden – blev nemlig oprettet netop på et tidspunkt, hvor Europas militære institutioner befandt sig midt i en afgørende forandringsproces, der kom til at sætte skel den militære historie. Og også på det tidspunkt, da Danmark gennemlevede de sidste faser af de ødelæggende Karl Gustav-krige, som for altid ændrede den politiske geografi i Norden og tillige banede vejen for restdanmarks forvandling til et absolut monarki.

Jeg opfatter oprettelsen af det danske generalauditørembede med Paul Tscherning som første embedsindehaver både som et symptom på og et synligt udslag af disse store forandringsprocesser ude i Europa og herhjemme. Jeg skal derfor forsøge at placere embedet i denne bredere sammenhæng og dermed også forsøge at sætte oprettelsen af det ind i dette større historiske perspektiv. Jeg vil først tage fat på den europæiske kontekst.

Det 17. århundredes generelle krise

Udtrykket ”det 17. århundredes generelle krise” er velkendt blandt den tidlige nytids historikere. Betegnelsen dækker over det forhold, at hele den europæiske civilisation især i 1600-tallets første halvdel befandt sig i en akut tilstand af ustabilitet på snart sagt alle samfundslivets områder i kølvandet på den store transformationsproces, der på denne tid forvandlede Europa fra middelalderligt til moderne. Det gjaldt også på det militære område, hvor den voldsomme forandringsproces blandt andet gav sig udtryk i en række langvarige og tilsyneladende ustyrlige krige, som efterfølgende har fået den lidt misvisende betegnelse af religionskrige. Den store europæiske Trediveårskrig 1618-48 og de mange krigeriske opgør mellem Danmark og Sverige i perioden 1563-1720 var iøjnefaldende eksempler på den næsten permanente krigstilstand.

Den institutionelle baggrund for dette var den tidlige nytids såkaldte militære revolution, som i løbet af tidsrummet 1550-1650 forvandlede de små middelalderlige lansebevæbnede ridderskarer til massive infanterienheder bestående af lejetropper og udstyret med ildhåndvåben. Derved skiftede krigen så at sige karakter fra et adeligt kunsthåndværk til en masseindustri under ledelse af professionelle lejetropførere. Udviklingen fik samtidig det militære format til at vokse nærmest ukontrolleret.

Titelbladet til den franske tegner Jacques Callots skildringer af krigsscenerier fra Trediveårskrigen i værket *Les misères de la guerre*. Udgivet i Paris 1633.

Det grundlæggende problem var nemlig, at den tidlig-moderne statsmagt i en lang, kritisk periode slet ikke evnede at holde trit med den eksplosive militære udvikling og dermed holde den under kontrol. Hverken hvad angår politisk gennemslagskraft, administrativ kapacitet eller evne til at inddrive skatter til statslig finansiering formåede datidens statsmagter at honorere de krav, der stilledes til rekruttering, ledelse og kontrol af de nye massehære, der dominerede Europas slagmarker.

Resultatet var derfor en udstrakt udlicitering af staternes behov for væbnet magt til private lejetropførere – krigsentreprenører af typen Wallenstein – der på staternes vegne påtog sig at opstille en krigsstyrke og føre den i krig. Mod betaling naturligvis. For dem var krigen en forretning, der skulle kunne betale sig, og som følge af staternes ringe betalingsevne indgik retten til at brandskatte og plyndre i de erobrede områder ofte som en del af deres betaling. For disse krigsentreprenører blev krigen og volden i realiteten et mål i sig selv: Jo mere krig, desto bedre for forretningen. Heri ligger en mulig forklaring på Trediveårskrigen's uhørte længde og voldsomhed.

Denne udstrakte privatisering af krigen og dens instrumentel betød også, at voldsmonopolet – dvs. retten til at bestemme over og anvende militær magt for at nå bestemte mål – i en lang, kritisk periode i 1600-tallets første halvdel var flydende eller nærmest hjemløst. De civile statsmagter havde endnu ikke oparbejdet styrke til at gribe det og fastholde det, og krigsentreprenørerne udnyttede oftest deres voldskapacitet til at fremme egne formål, som kun undtagelsesvist var sammenfaldende med den opdragsgivende stats. Der var med andre ord nærmest tale om et militært anarki, som vi måske kan fornemme dybden og omfanget af ved at sende en tanke til den nuværende finanskrisen, som jo sagtens kan forstås som resultat af de politiske kræfters manglende evne til at tøjle uhæmmede økonomiske spekulationskræfter med katastrofale følger for verdensøkonomiens stabilitet.

Jacques Callots "La Maraude" (Plyndringen). Planche 3. 1633.

I dette lys siger det næsten sig selv, at 1600-tallets svage statsmagter kun havde ringe muligheder for at sikre, at samfundets almindelige love og retsregler blev fulgt i dette anarkistiske voldssystem. Ganske vist søgte en behjertet retsfilosof som hollænderen Hugo Grotius med værket *De jure belli et pacis* (1625) at opstille nogle almengyldige natur- og folkeretlige regler og normer for den institutionaliserede voldsanvendelse; men det havde foreløbig kun ringe effekt. Krigsentreprenørerne fortsatte uanfægtet en rum tid endnu med at tage sig selv til rette både indadtil i enhederne i form af drakoniske straffe og ofte vilkårlig mandstugt og udadtil ved barbariske overgreb på civilbefolkningen, således som det f.eks. i al sin gru er skildret i den franske tegner Jacques Callots berømte tegninger af krigsscenerier fra Trediveårskrigens dage i værket *Les misères de la guerre* (1633).

Først i forbindelse med den store westfalske fredsaftale i 1648, der omsider gjorde en ende på Trediveårskrigen, lykkedes det efter mange års svære internationale forhandlinger de politiske systemer og det civile diplomati at tilkæmpe sig kontrol over de anarkistiske voldskræfter og derefter sætte sig tungt på voldsmonopolet, som de nu styrkede statsmagter ikke siden har sluppet. Dermed var også en af de måske dybeste kriser i den europæiske civilisations historie godt på vej til at blive overvundet. Krigsentreprenørernes anarkistiske æra var omsider forbi. Og i løbet af de følgende årtier fandt der overalt i Europa en gennemgribende omlægning sted af den militære magt i retning af en stigende statsliggørelse af de militære enheder. Lejetrophærene blev gradvis forvandlet til statshære under statsmagtens eksklusive kontrol. Synlige udtryk derfor var en ensartet statslig uniformering af soldaterne, indførelse af taktgang til marchmusik og gennemtvingelse af ensartede statslige regler for den militære retspleje ved hjælp af auditører, som udelukkende stod til ansvar over for den øverste krigsherre, kongen.

Omvendt skete der også en tiltagende militarisering af selve statsmagten i den forstand, at den nu drog den fulde konsekvens af at være eneste forvalter af voldsmonopolet. Hovedparten af statens budgetter var således reserveret militære formål. Og som konkret udtryk for den nye rolle som voldsmonopolets øverste forvalter anlagde kongerne også i fredstid ofte militæruniform. Det fænomen, som på engelsk træffende benævnes *the soldier-statesman* – politikeren, der også var militær fører – blev netop i disse år et veldefineret begreb. Karl 12. af Sverige, Peter den Store af Rusland, Den store Kurfyrste af Brandenburg-Preussen og Hertugen af Marlborough er oplagte eksempler.

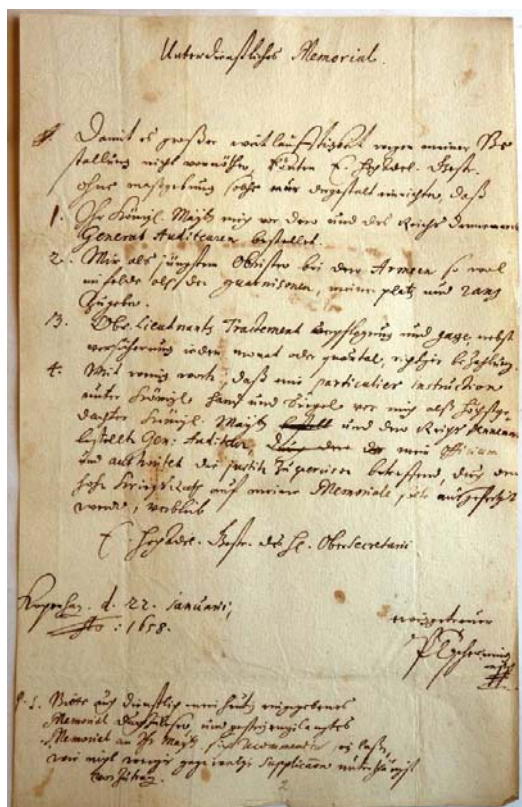
Det samlede resultat af denne udvikling var med andre ord, at de væbnede styrker på europæisk plan med Clausewitz' udtryk var blevet forvandlet til et ægte politisk instrument, eller – sagt på en anden måde – at loven og statsræsonen havde taget herredømme over de blinde voldskræfter. Den samtidige oprettelse af statslige auditorkorps i de fleste europæiske lande må ses som et vigtigt redskab i den civile statsmagts hånd til at fastholde dette herredømme.

Danmark 1659: Et samfund i krise

Den bredere europæiske udvikling i forholdet mellem lov og vold, som jeg netop har skitseret, er utvivlsomt en del af baggrunden for oprettelsen af det danske generalauditørembede ved kongelig bestalling af 3. juni 1659. Men dertil skal lægges, at Danmark netop på dette tidspunkt befandt sig midt i en kamp på liv og død med arvefjenden Sverige.

Den første Karl Gustav-krig indledtes med en dansk krigserklæring til Sverige i sommeren 1657 og sluttede med det ydmygende fredsdiktat i Roskilde i februar 1658, efter at Karl Gustav havde gennemført sin overraskende og uhørt dristige overgang over de isbelagte danske bælder fra Jylland til Sjælland. Danmark måtte ved denne lejlighed afstå alle landsdele øst for Øresund og dele af Norge.

Den anden Karl Gustav-krig indledtes derimod med et svensk overraskelsesangreb på Sjælland få måneder senere, i august 1658, og sluttede med freden i København i maj 1660, efter at svenskerne forgæves havde løbet storm på København i februar 1659 og derefter tabt et afgørende slag ved Nyborg i november samme år. Bortset fra tilbagegivelse af Trondheim Len og Bornholm, hvis indbyggere ved egen hjælp i december 1658 havde befriet sig for det svenske herredømme, var Københavnerfreden stort set en stadfæstelse af Roskildefreden og dermed et udtryk for, at Danmark definitivt havde tabt kampen om førsterangen i Norden til Sverige.

Paul Tschernings "Unterdienstliches Memorial" til Kong Frederik 3. fra 22. januar 1658. Memorialet beskriver i fire punkter Tschernings oplæg til stillingsbeskrivelse for det generalauditørembede, han blev udnævnt i året efter.

Tyske Kancelli, Indenrigske afd., 1658. Rigsarkivet.

I den hårdt ramte befolknings øjne havde det adelige rigsråd, der havde båret et hoved ansvar for landets forsvar under krigene, dermed spillet fallit. Den hær, som havde måttet indkassere det ene ydmygende nederlag efter det andet, var jo først og fremmest et produkt af rigsrådsstyrets forsvarsordning. Omvendt blev kong Frederik 3. i stigende grad populær og i realiteten befolkningens eneste håb. Ikke mindst hans beslutning om at forblive i sin belejrede hovedstad for – med ordene fra Jobs Bog – om fornødent at "dø i sin rede" og hans energiske indsats i forbindelse med det svenske stormløb på Københavns volde i februar 1659 havde skabt stor folkelig respekt omkring hans person. I lyset deraf er der egentlig ikke noget overraskende i, at han – tilskyndet af sine nærmeste rådgivere – i krigens sidste faser omgikkes med tanker om at få gjort endeligt op med den gamle ineffektive styreform og det stærkt kompromitterede rigsrådsstyre for i stedet at samle al magt i sin egen hånd. Blandt kongens fortrolige – i hovedsagen tyskfødte – rådgivere var også den kommende generalauditør Paul Tscherning. Han var i øvrigt allerede ved begyndelsen af første Karl Gustav-krig blevet udpeget som auditør for de danske styrker i Skåne og blev under Københavns belejring også medlem af det såkaldte "unge råd" af nære fortrolige, som kongen omgav sig med.

Fuld kontrol over de væbnede styrker var imidlertid en nødvendig forudsætning for, at kongen kunne fravriste adelen magten. Denne kontrol havde hidtil ligget i hænderne på den adelige rigsmarsk Anders Bille; men han var imidlertid faldet i kamp i 1657 og ikke blevet erstattet. I løbet af den korte fredsperiode i sommeren 1658 benyttede kongen derfor denne vakance til at sikre sig fuld kontrol over landets væbnede styrker ved at oprette det såkaldte "Høje Krigsråd". Med kongen selv i spidsen og loyale officerer som medlemmer tog dette organ i den følgende tid fuld kontrol over den samlede krigsmagt, mens det nærmest lammede rigsråd blev koblet af. Dette organ og den kongelige kontrol, der udgik derfra, blev afgørende for det vellykkede udfald af det statskup, som i efteråret 1660 forvandlede Frederik 3. fra valgkonge til arvekonge og fra konstitutionel til enevældig monark. – I en vis forstand kan man sige, at denne kongelige monopolisering af al civil og militær magt var den danske version af den europæiske udvikling, som jeg skitserede tidligere: Statsræsonens og lovens herredømme over den væbnede magt. Alt sammen personificeret af den omnipotente monark.

Generalauditøren, krigen og enevælden

På denne baggrund virker det egentlig ganske naturligt og følgerigtigt, at Frederik 3. valgte at oprette et fast embede som generalauditør i sommeren 1659, og at valget som første embedsindehaver faldt på Paul Tscherning.

På dette tidspunkt var den akutte fare for et totalt dansk sammenbrud nemlig drevet over. Det svenske stormløb på København var slået fejl, og de kongelige feltmarskaller Schack og Eberstein var med deres hvervede hære i fuld gang med systematisk at tvinge svenskerne bort fra Vestdanmark. Netop tilstedeværelsen af de betydelige kontingenter af fremmede hvervede hjælpetropper aktualiserede i høj grad behovet for fast kongelig kontrol med retstilstanden i og omkring disse enheder for at forhindre, at de af befolkningen blev opfattet som endnu en fremmed besættelseshær.

Dertil kom også, at kongen bestemt ikke var blind for, at embedet også var et egnet redskab til at styrke hans greb om det voldsmonopol, som han allerede med oprettelsen af Krigsrådet året forinden havde lagt hånden på. Oprettelsen af generalauditør-embedet kan med andre ord forstås både som led i forebyggelse af kaos i de krigsramte områder og som et element i den langsigtede plan om erobring af den absolutte suverænitæt, således som det skete fyldest året efter.

Det er heller ikke synderligt overraskende, at kongens valg faldt på den da 32-årige schlesisk-fødte Paul Tscherning som første generalauditør. Tscherning var veluddannet, retskyndig og havde som nævnt allerede tjent sine sporer som auditør i Skåne i begyndelsen af krigen. Han havde desuden gjort sig bemærket som en ubrydeligt loyal og kompetent rådgiver for kongen under Københavns belejring. Og så havde han i kongens øjne yderligere den kvalitet, at han var stærkt adelsfjendtlig og tilhænger af et borgerligt lighedssamfund under en enevældig konges beskyttelse. Tscherning var med andre ord i alle henseender en mand lige efter kongens hjerte og derfor én, som han turde betro den vigtige opgave at bringe de væbnede styrker ind i retlige rammer, der stemte med rigets og kongens love. Tscherning blev i øvrigt fra november 1660 et aktivt medlem af den nye arvekonges første krigskollegium – de væbnede styrkers øverste administrative og operative organ – hvor han vedblev at spille en rolle indtil sin død i 1666.

Oprettelsen af det danske generalauditørembede den 3. juni 1659 er dermed ikke alene et dansk udtryk for en almen europæisk udviklingslinje i retning af lovens herredømme over volden, men også et redskab i kongens erobring af den absolutte magt og en håndgribelig manifestation af hans ønske om at tvinge de blinde voldskræfter ind i den enevældige stats velordnede rammer. I denne forstand kom oprettelsen af generalauditørembedet i 1659 til at pege frem mod et mere moderne samfund, som med stadig mere detaljerede regler og love søgte at sætte grænser for anvendelsen af organiseret vold eller i det mindste bringe denne under effektiv statslig kontrol.

Auditørkorpsets organisation og hovedopgaver

Indledning

I 1659 blev generalauditørembedet oprettet, og auditørerne var på samme tid blevet udnævnt til særlige embeder ved de forskellige militære afdelinger. Søværnet fik med tiden sit særegne system med en generalauditør, en søkrigsprokurør og en auditør ved søetatens kombinerede ret. Ved hærloven i 1867 blev auditørvæsenet samlet i et egentligt auditørkorps fælles for hær og flåde med en generalauditør og et antal auditører.

Siden indførelsen af juridisk embedseksamen i 1736 har en juridisk embedseksamen været en forudsætning for ansættelse i disse embeder.

Generalauditørens embedssegel 1774. Seglet gav portofrihed.
Rigsarkivet.

Generalauditøren

Overtilsynet med en behørig forvaltning af den militære retspleje i forsvaret har siden oprettelsen af generalauditørembedet været en central opgave for generalauditøren.

Han virkede desuden i ældre tider som de militære kollegiers og senere ministeriers juridiske konsulent. Han blev udnævnt af kongen, oftest blandt mænd, som var eller havde været auditører. For at muliggøre tilsynet med retsplejen var auditørerne forpligtede til årligt at afgive indberetninger om de behandlede sager. Auditørerne kunne i øvrigt løbende forelægge sager og tvivlsomme spørgsmål for generalauditøren.

Generalauditøren var endvidere tillagt en vis judiciel myndighed. I sager af større betydning skulle dommen inden fuldbyrdelsen forelægges (remitteres) for generalauditøren. Han kunne da efter en gennemgang af sagen enten indstille dommen til kongen til stadfæstelse eller til forandring (revision). Fandt han, at krigsretten havde tilsidesat de foreskrevne former eller misforstået sagen eller anvendt loven urigtigt, havde han hjemmel til at annullere den (kassation).

Generalauditor W. Bornemann (1731-1801)

Wilhelm Bornemann var generalauditor og ekstraordinær assessor i Højesteret 1774-1801. Han blev ansat som auditor ved det danske artillerikorps 1753. Privateje.

Generalauditor C.C. Hall (1812-1888)

C.C. Hall var generalauditor fra 1851-1854. Han blev ansat som auditor ved Prins Christian Frederiks regiment i 1837 og blev overauditor i 1844, men er formentlig mest kendt som nationalliberal politiker, minister og statsminister.

Vilh. Bissens statue af C.C. Hall blev opstillet i Søndermarken på Frederiksberg i 1890.

Hvis generalauditøren fandt, at dommen burde annulleres, blev den hjemvist til en ny pådømmelse ved samme krigsret. Generalauditøren havde mulighed for at give de fornødne retlige instruktioner. Retten skulle herefter træffe afgørelse på ny – dog ”efter egen overbevisning”. Den nye dom i sagen blev derpå atter remitteret generalauditøren, der herefter forelagde den for kongen til stadfæstelse eller forandring.

Den kongelige resolution blev påtegnet den originale dom og blev – efter at den konstitutionelle forfatning var indført i 1848 – kontraseret af krigsministeren. Efter loven kunne kongen kun direkte forandre dommen i formildende retning.

Formildelse eller eftergivelse af straf skete ikke blot i form af benådning, men også – og navnlig – af retlige grunde. Kongen kunne derfor siges at udøve en militær domstols myndighed.

Generalauditor H.C. Steffensen 1837-1912)

Hans Christian Steffensen var generalauditor 1883-1912. han blev ansat som auditor i Aalborg 1872. Han var medlem af og senere formand for Landstinget. Det kgl. Bibliotek.

Generalauditor K. Christensen (1898-1990)

Knud Franklin Pilgaard Christensen var generalauditor fra 1950-1965. Han kom fra anklagemyndigheden og blev auditor i 1934. Olie på lærred signeret Ib Eisner 1954. Generalauditoriatet.

Der var i øvrigt hverken appelmulighed eller mulighed for at skærpe krigsrettens dom. På grund af generalauditørens myndighed til at kassere den første dom og på ny forelægge sagen for den samme krigsret, var der indirekte åbnet en mulighed for at få dommen forandret også i skærpende retning.

Generalauditørens remissionsvirksomhed blev afskaffet ved Lov om nogle Ændringer i den militære Retspleje af 1908. Ved denne lovændring blev der i stedet tilvejebragt en egentlig appelmulighed, idet der blev oprettet en overkrigsret bestående af tre officerer, tre af højesterets- eller københavnske landsoverretsdommere og generalauditøren. Rettens justitssekretær var tillige ansat hos generalauditøren.

Den nye ordning kom i øvrigt kun til at fungere i godt 10 år – indtil retsplejereformen 1919, hvor generalauditøren kom til at virke som anklager i Højesteret i militære straffesager.

Auditørerne

Auditør i tjenesteuniform ca. 1835

Auditøren bærer den røde kjole, som indtil Treårskrigen (1848-50) blev båret som daglig tjenesteuniform i størstedelen af den danske hær. Som sidevåben bæres kårde med "Armeens felttegn" ("sabelkvast"). Bæring af felttegn på kården blev først autoriseret for bl.a. auditører i 1833.

Chr. Bruun, Danske Uniformer, 1. Samling, 1837

Ansvar for retshåndhævelsen lå som anført oven for oprindelig hos de militære chefer, men krigsretten blev snart ledet af en særlig retsmyndig, der i første halvdel af 1600-årene undertiden blev kaldt auditør.

Auditørerne blev udnævnt af kongen efter indstilling fra generalauditøren, oprindelig til bestemte embeder ved regimenter og garnisonerne, mens senere blev opgaverne fordelt administrativt. Opgaverne har navnlig været knyttet til forundersøgelsen i militære straffesager, herunder at afholde krigsforhør og at forelægge sager for krigsretten. Han fungerede i øvrigt tillige som jurisdiktionschefens (normalt regimentschefen) juridiske konsulent i alle forekommende spørgsmål som en militærjuridisk rådgiver.

Auditørerne hørte ligesom regimentskvartermestre til hærens mellemstab og var til forskel fra officererne embedsmænd og fulgte regimenterne under felttog. F.eks. deltog der auditører under krigen i Nordtyskland 1813. Der blev udpeget en overauditør ved det danske Armékontingent, der med general Prins Frederik af Hessen som chef deltog i besættelsen af Frankrig 1815-1818. Korpset blev garnisoneret i det nordlige Frankrig – i det nuværende departement Nord – og var blandt andet garnisoneret i fæstningsbyen Bouchain.

Christian Jacob Cosmus Bræstrup (1789-1870) blev ansat som auditor ved Slesvigske Infanteriregiment i 1810 og blev overauditør i 1818. I 1821 tiltrådte han en civil karriere og blev dommer i Københavns politiret. Han ble senere politidirektør og senere overpræsident i København, ligesom han en kort periode i 1865 var justits- og kultusminister i ministeriet Bluhme. Portræt fra omkring 1809.

Geheimekonferensraad Bræstrup's Efterladte Papirer fra 1813-1814 (1894).

Auditør under krigen i Nordtyskland 1813

Christian Jacob Cosmus Bræstrup deltog som ung jurist som auditør ved Slesvigske Infanteriregiment i felttoget i Nordtyskland, hvor det såkaldte Auxilliærkorps var indsat til støtte for Napoleons tropper under retræten fra Rusland. De auditører, der var tilknyttet de enkelte bataljoner, fulgte styrkerne i feltet.

Af Bræstrups efterladte breve og dagbogsoptegnelser fra felttoget fremgår, at det også hørte til auditørens opgaver at sanktionere personellet's uhensigtsmæssige ytringer af politisk karakter, og at der blev iværksat undersøgelser også af operative indsatser. Han beskriver således, hvordan han måtte *"gjøre en Reise til Segeberg for at dømme en annekteret slesvigsk Jæger for Politisering mod de Franske m. m. til 10 Dages Vand og Brød."* Han beskriver desuden, hvordan *"fem Dage i forrige og denne Uge ere gaaede til Spilde med at holde Forhører over en Del af Besætningen paa Vollerwick Skandse, som ført sig meget slet op, og over Kaptain Cartheuser af vor 4de Bataillon. Just som jeg var færdig dermed, befalede Kongen, at han ingen Undersøgelse vilde have over denne sag, saa at de Timer, jeg derpaa rent havde spildt, rigtignok ærgrede mig."*

Man får desuden et indblik i feltlivets realiteter, når Bræstrup beskriver vilkårene for brevskrivning under feltforhold: *"I Bivouaken er Skriveriet et Arbejde, der er forbundet med ikke ubetydelige Besværligheder formedelst den Stilling, hvori man sædvanlig er nødt til at foretage det nemlig liggende paa Maven med Papiret foran sig paa Jorden eller siddende paa et Tornister med Papiret paa Skjødets."*

Nogle af auditørembederne var mere eksotiske. F.eks. var der udpeget en særlig auditør ved Den Vestindiske Hærstyrke i perioden 1828-1917. Erfarne auditører kunne i øvrigt i tiden frem til Hærloven af 1867 udnævnes til overauditører.

Med tiden er auditørernes rolle som leder af efterforskningen og behandlingen af militære straffesager blevet den væsentligste opgave, og rollen som militær efterforsknings- og anklagemyndighed er gradvis blevet styrket gennem en række ændringer af retsplejelovgivningen.

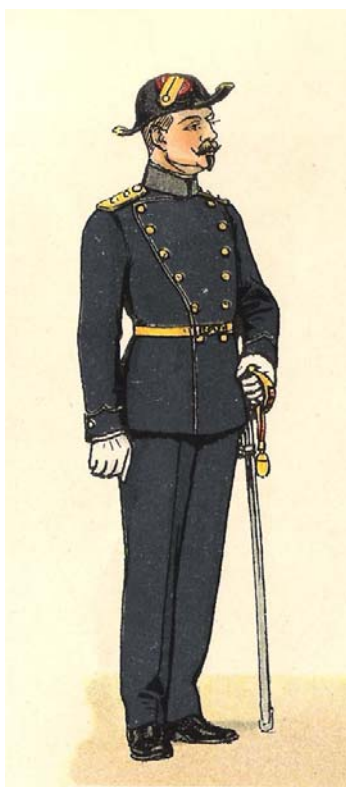
Auditørerne virker som anklagemyndighed i første instans i militære straffesager og møder som anklagere i byretterne og landsretterne.

Auditør i tjenesteuniform ca. 1885

Auditøren bærer den mørkeblå våbenfrakke med røde kantninger, som også var normeret for almindelige officerer, men med sort fløj på kraven. Skulderdistinktionen for militære embedsmænd, som kan minde om de amerikanske officersdistinktioner fra tiden omkring borgerkrigen, var blevet indført i 1870 og blev i 1883 ændret, således at auditøren bar to metalstjerner, adskilt af et tværbånd af guldtræse. Denne type distinktion blev båret indtil 1909. Auditøren på billedet er dekoreret med ridderkorset af Dannebrogssordenen og medaljen for deltagelse i krigen 1864. Auditører og andre militære embedsmænd bar trekantet hat og kårde i stedet for kepi og sabel, som blev båret af de egentlige officerer. Til daglig tjeneste kunne alternativt bæres dolk og felthue (ligesom personen med ryggen til auditøren).

Gustav Brock, Den Danske Hær og Flaades Uniformer, 1886 (detalje)

Auditør i gallauniform ca. 1910

I 1909 blev lysegrå normeret som Auditørkorpsets "korpsfarve". Den sorte fløj på kraven blev overtaget af Ingeniørkorpset, krave og kantninger blev i stedet lysegrå. Uniformsbukserne forblev mørkeblå og uden galoner. I 1910 afskaffedes de særlige embedsmandsdistinktioner, og auditørerne fik almindelige officersdistinktioner og blev distinktioneret som kaptajner, generalauditøren dog som generalmajor. "Embedsmandskården" blev samtidig erstattet af en "rigtig" officerssabel, men til daglig tjeneste kunne fortsat bæres dolk.

Rasmus Christiansen, Danske Uniformer fra Hær og Flaade, 1911

En anden central opgave for auditørerne har været undervisning i den militære strafferet og rettergangsmåde på officersskolerne m.v. og udgivelse af fremstillinger om militær retspleje. En oversigt over en række af udgivelserne kan ses på side 53.

Mens auditørstillingerne før retsplejereformen ofte var et skridt på vejen mod et dommer- eller politimesterembede, har disse stillinger sidenhen tiltrukket erfarne anklagere, og forudgående tjeneste i den civile anklagemyndighed som f.eks. vicepolitimester eller vicesstatsadvokat er med tiden blev et centralt ansættelseskriterium.

Auditørkorpsets organisation efter 1867

Ved lov om hærens ordning af 6. juli 1867 blev der efter forslag fra Forsvarskommissionen foretaget en gennemgribende omstrukturering af hæren. Lovens § 1 fastlagde, at hæren bestod af en række militære ”*Vaaben og Corps*”, herunder ”*Auditeurcorpset*”. Bestemmelsen om ”*Auditeurcorpset*” fremgår af lovens § 154:

”Indtil en ny militair Straffe- og rettergangslov er given, bestaaer Auditeurcorpset af 1 Generalauditeur og 8 Auditeurer, af hvilke 1 tillige er Cancellist hos Generalauditeuren. Generalauditeuren og 1 af Hærens Auditeurer gjøre tillige Tjeneste i tilsvarende Egenskab ved Flaaden. Generalauditeuren og Auditeurerne udnævnes af Kongen.”

Bestemmelsens karakter af en midlertidig normeringslov kom ind under lovforslagets behandling i Rigsdagens udvalg, der anså ”*en ny militair Straffe- og Rettergangslov for paatrængende nødvendig*”. Udvalget tilkendegav, at man ønskede det overvejet, om det ikke ville være mere hensigtsmæssigt, ”*fremtidig at overdrage de Rets tjenesten vedkommende Forretninger, som for Tiden besørges af Auditeurer, til Hærens Officerer*”.

Loven afskaffede den særlige retsplejeordning ved søværnet, der havde eksisteret i en periode, og samlede auditørtjenesten under en fælles generalauditør for hæren og flåden. Marineauditørbetegnelsen fortsatte som en uformel betegnelse for den auditør, der varetog retsplejen i søværnet. Der udviklede sig senere hen også uformelle betegnelser for andre af auditørfunktionerne i Forsvarets Auditørkorps.

Der opstod i forbindelse med hærloven spørgsmål om, hvornår de to poster som generalauditør for hæren og flåden skulle sammendrages til en, da hærens generalauditør, dr. jur. A.W. Scheel havde ”... *erklæret ikke at ville overtage den tilsvarende Post ved Flaaden, og der vil ingen Grund være til at afskedige denne Embedsmand, med hvis Tjeneste man er tilfreds, saameget mindre som dette kun vilde blive en for-*

øget Byrde for Statskassen". Højesteretsdommer H. A. Møllerups konstitution som søværnets generalauditør blev derfor forlænget til Scheel gik af i 1871.

Reduktionen i auditørernes antal til otte skete efter forslag fra Forsvarskommissionen. Hæren var da på finansloven normeret med 10 auditører, og Marineministeriets udgifter til justitsvæsen omfattede udgifter til generalauditøren og til *"at udføre Søkrigsprocureurens Forretninger ... og Forretningerne som Auditeur ved Søetatens combinede Ret"*. Krigsministeriet fandt, at med dette reducerede antal auditører ville det *"... maaskee ... være muligt at faae Fredstjenesten udført"*, men *"i Krigstid vil det dog være endnu vanskeligere at faae Auditeurtjenesten tilbørlig besørget med det foreslaaede Antal"*.

Det viste sig, at ministeriet fik ret, for der blev senere foretaget justeringer i antallet af auditører. Auditørernes antal blev ved lov 25. juli 1880 forhøjet til ni, fordi *"Erfaringen har nemlig vist, at det med det nuværende Antal ofte, især under Sygdomsfald og Vakancer, er vanskeligt at faa Tjenesten forsvarlig bestridt og navnlig at sikre sig en tilstrækkelig hurtig Behandling af Sagerne"*.

Ved lov nr. 26 af 19. juni 1908 om nogle ændringer i den militære retspleje blev antallet af auditører forhøjet til 10 som følge af etableringen af overkrigsretten. Der skulle ansættes en justitssekretær, som passende også kunne være kancellist hos generalauditøren. Normativet blev fastholdt i § 131 i lov om Hærens Ordning af 30. september 1909.

Generalauditøren og auditørerne blev i 1870 indordnet i den militære rækkefølge, og denne ordning blev videreført i. Generalauditøren var ligestillet med generalmajorer og auditørerne med kaptajner. Auditørerne er senere blevet ligestillet med oberstløjtnanter og vicegeneralauditøren med oberster.

Uniformsknap med Auditørkorpsets mærke, en lovbog, hvorpå krydsslået sværd og sabel, herover en kgl. krone. Anvendt 1911-1920 og 1960-1976, senest som epauletknap til hærens uniform M/47.

Under Sikringsperioden under 1. Verdenskrig blev Auditørkorpset styrket med yderligere fire konstituerede auditører.

Danske soldater fra 21. bataljon indkaldt til sikringsstyrken. Forsvaret opstillede i medfør af Hærloven af 1909 en sikringsstyrke under 1. Verdenskrig. Den blev indkaldt i august 1914, hvor hærens samlede styrke nåede 58.000 mand. Styrken blev gradvis reduceret fra 1915 og blev endeligt ophævet i 1919.

Privateje

Overkrigsretsdom i sagen mod premierløjtnant N afsagt 9. januar 1915

Mødet mellem de indkaldte soldater og de professionelle befalingsmænd forløb ikke altid gnidningsfrit, hvilket fremgår af en krigsretssag. Sagen vakte så stor opmærksomhed, at den også blev gjort til genstand for behandling i Forsvarskommissionens beretning 1922.

Det fremgår af referatet, at der var rejst tiltale mod en premierløjtnant for under en øvelse i august 1914 at have tiltalt mandskabet på fornærmelig måde. Bl.a. skulle han have brugt skældsord som "bøfler" og "høveder", ligesom han skulle have udtalt, at han "ville ønske for den danske nation, at den måtte blive stilet over for "pikkelhuerne" [dvs. tyskerne], så at nogle af de bløde individer kunne blive pillet væk". Sagen var rejst, efter at flere aviser havde omtalt premierløjtnantens udtalelser, og disse havde vakt politisk furore. Premierløjtnanten bestred udtalelserne, men forklarede, at han havde bebrejdet soldaterne, at de under øvelsen havde udvist slaphed og dårlig disciplin. Han blev frifundet både ved stabskrigsretten og ved overkrigsretten, hvortil dommen blev indbragt efter Krigsministeriets bestemmelse. Forsvarsministeren havde under sagen mod de militære myndigheders indstilling opretholdt suspensionen af premierløjtnanten også efter frifindelsen ved stabskrigsretten.

Kilde: Sag Nr. 24/1914. Beretning afgiven af Kommissionen til Undersøgelse og Overvejelse af Hærens og Flaadens fremtidige Ordning, 1922.

Lov nr. 542 af 4. oktober 1919 om retsplejen ved Hæren og Søværnet indebar ikke ændringer af organiseringen af Auditørkorpset, men det blev fremhævet, at både generalauditøren og auditørerne nu stod udenfor den militære Rækkefølge.

Generalauditørens opgaver er beskrevet i lovens § 15: "*Generalauditøren er en selvstændig Embedsmænd, der staar udenfor den militære Rækkefølge. Han varetager Udførelsen af militære Straffesager for Højesteret og fører Tilsyn med Auditørernes Virksomhed.*"

Foto af prøvemodel
ved Forsvarets Mate-
rieltjeneste

Gallauniform for auditør ("civiluniform") anvendt efter 1920

Ved auditørernes udtræden af den militære rækkefølge med restplejeloven af 1919 ophørte auditørerne med at bære den almindelige, mørkeblå dobbeltradede garnisonsuniform og anlagde i stedet en ny uniform, som mindede om uniformerne for bl.a. politimestre og andre civile embedsmænd. Uniformen var mørkeblå, og den grå "korpsfarve" blev bevaret i de grå kantninger. Uniformen havde ingen skulderdistinktioner. Distinktioneringen bestod alene i guldbroderi (tidselblade) med krydsede liktorstave på kraven, der er videreført i auditørernes skulderdistinktioner og i det i 1951 indførte korpsmærke. Til denne uniform kunne igen kun bæres kårde, ligesom for civile embedsmænd.

I 1962 bortfaldt pligten til at anlægge gallauniform for almindelige officerer og dermed sidestillede. Det var dog fortsat tilladt for personel at anlægge gallauniform, hvorfor uniformen har været båret et godt antal år herefter, f.eks. i forbindelse med Nytårskuren. Auditører og andet militært personel i Auditørkorpset har herefter båret hærens almindelige uniformer, senest garnisonsuniform M/69, tjeneste- og kampuniformssystem M/84 og "ørkenuniform" M/01. Kun generalauditøren er "gallapligtig" og anlægger ved de lejligheder, hvor galla er påkrævet, hærens almindelige generalsuniform, dog med distinktioner som generalauditør.

Han staar umiddelbart under Forsvarsministeren, bistaar denne ved Tilsynet med Paatalemyndighedens Udøvelse og er i det hele hans juridiske Raadgiver i Sager den militære Retspleje vedrørende." Auditørernes opgaver fulgte af lovens § 13, hvorefter "Auditørerne leder Undersøgelsen og virker som Anklagere ved Underretterne og Landsretterne. De er selvstændige Embedsmænd, der staar udenfor den militære Rækkefølge."

Derimod bortfaldt generalauditørens domsmyndighed, og den militære anklagemyndighed blev i hovedsagen opbygget på tilsvarende måde som den civile anklagemyndighed, således at generalauditøren og auditørerne i forhold til retsplejelovens regler træder i stedet for de civile offentlige anklagere, rigsadvokaten, statsadvokaterne eller politimestrene, nu politidirektørerne. Det er dog først ved retsplejereformen i 1974, at påtalen i militære straffesager blev overført til generalauditøren og auditørerne, og enekompetencen med hensyn til de militære straffesager er først indført i 2005.

Den Danske Brigade, Det Danske Kommando i Tyskland 1947-1958

Fuldmægtig Svend Dall gjorde som konstitueret auditør tjeneste ved Den Danske Brigade i Tyskland og Det Danske Kommando i Itzehoe. Han blev udnævnt til auditør i 1951.

Generalauditoriatet.

Det blev i foråret 1947 besluttet at udsende danske tropper for at deltage i besættelsen af Tyskland. Selvom den dagældende militære retsplejelov principielt var gældende, var visse ændringer i lovgivningen dog nødvendige, da det måtte *”forventes, at der ved Brigaden maa indbringes et større Antal Sager for retten end herhjemme i Fredstid, idet der maa stilles særlige Krav til Disciplinen og muligt særlige Forseelser vil kræve Retsbehandling (f. Eks. Sortbørs-handel)”*. Retsplejen ved dette styrkebidrag blev derfor reguleret ved en midlertidig Lov om Retsplejen ved den danske Brigade, der deltager i Besættelsen af Tyskland (lov nr. 242 af 4. juni 1947).

Loven indebar blandt andet, at en af justitsministeren udpeget dommer medfulgte brigaden og virkede som dommer i militære straffesager samt ved bevisoptagelse og partsafhøringer til brug i sager, der henhørte under andre domstole m.v. Retten kunne tage alle straffesager under påkendelse uden hensyn til, om de efter de almindelige regler ville henhøre under landsret som første instans. Der var adgang til anke til Østre Landsret, hvorimod kendelse og beslutninger ikke kunne påkæres af hensyn *”baade til Sagens hurtige Fremme og til Disciplinen”*.

Ved en ændring af den midlertidige lov (lov nr. 174 af 12. april 1949) blev bestemmelsen om udsendelse af en brigadedommer ophævet, fordi hovedkvarteret rykkede nærmere den danske grænse, således at sagerne kunne behandles af dommerne i de sønderjyske retter.

Auditørmøde i november 1960. Generalauditøren, auditørerne og politifuldmægtigen på Bornholm.

Generalauditoriatet.

Senere justeringer

Det blev allerede ved retsplejeordningen i 1919 bestemt, at Forsvarets Auditørkorps kunne trække på politiet ved behandlingen af konkrete sager, og fra omkring 1946 blev det praksis, at bestemte polititjenestemænd fra kriminalpolitiet og statspolitiet blev afgivet til tjeneste ved Auditørkorpset, oprindeligt for et bestemt åremål.

Denne ordning medførte med tiden en permanent udvidelse af Auditørkorpset. Ved forsvarslovene af 1950 og 1951 blev det fastsat, at rigspolitiet stillede fastansatte kriminalpolititjenestemænd til rådighed for Auditørkorpset. Deres opgave var at bistå auditørerne ved efterforskningen i militære straffesager vedrørende overtrædelser af borgerlig straffelov. Denne udvidelse medførte, at Auditørkorpset blev tilført mulighed for og kompetence til at efterforske straffesager inden for militæret på samme niveau som i kriminalpolitiet.

Ved en kgl. anordning af 16. maj 1962 blev der åbnet mulighed for, at de pågældende kriminalpolititjenestemænd kunne ansættes som auditørassistenter i Auditørkorpset.

Denne medarbejdergruppe – nu benævnt auditørfuldmægtige – er siden blevet rekrutteret fra lederstillinger i politiet.

Auditørkorpset var i øvrigt organiseret med auditørkontorer landet over. Det fremgår f.eks. af en opgørelse fra 1960, at der var kontorer i Århus, Roskilde, Fredericia, Haderslev og Viborg. Der var også knyttet nogle politifuldmægtige til Auditørkorpset som fungerende auditører blandt andet på Bornholm.

Til kontorerne var der indtil 1. januar 1991 endvidere knyttet et vekslende antal værnepligtige jurister som medhjælpere for auditørerne og med henblik på senere anvendelse som hjælpeauditører ved forøgelse af beredskabet og i krig.

Siden er antallet af auditørkontorer reduceret som følge af ændringer i den militære retplejeordning og omlægninger af forsvaret. Retsreformen 1974 medførte således en betydelig nedgang i antallet af straffesager og frihedsstraffe, og antallet af auditører blev reduceret fra fem i Jylland og syv på Sjælland til seks, fordelt med tre i Jylland og tre i København.

I forbindelse med Auditørkorpsets omstrukturering den 1. januar 1995 blev antallet af auditørkontorer reduceret til det nuværende antal, dvs. to kontorer – Auditørerne i København og Auditøren i Jylland. Samtidig bortfaldt de uformelle betegnelser marineauditør, hærauditør og forsvarskommandoauditør. Stillingen som stedfortræder for generalauditøren blev omklassificeret til vicegeneralauditøren i lønramme 38.

Auditørernes ansvarsområder omfatter i dag et antal militære afdelinger efter en fordelingsplan, der offentliggøres i form af en generalauditørmeddelelse.

Generalauditørembedet er siden 1990'erne blevet pålagt flere opgaver. Generalauditøren er forsvarets øverste faglige myndighed inden for krigens folkeret og varetager bl.a. uddannelsen af de militære juridiske rådgivere (MJUR), som er designeret ved forskellige operative enheder i forsvaret, ligesom han er juridisk faglig foresat for rådgiverne. Generalauditøren fungerer endelig som juridisk konsulent for hjemmевærnet i sager om optagelse og afskedigelse af frivilligt personel i hjemmевærnet.

Efterforskninger i fredsstøttende operationer og andre internationale missioner

I forbindelse med dansk forsvars deltagelse i fredsbevarende operationer under FN har auditørpersonel i nyere tid foretaget efterforskning af bl.a. færdselsulykker mv. på Cypern og i Namibien. Desuden bistod Auditørkorpset i et antal år med deltagelsen i sikkerhedskontrol af bagage og personel i forbindelse med hjemtagelsen af styrkebidrag fra missionsområderne med fly. Opgaven hermed ophørte, da sikkerheden i de

af forsvaret anvendte lufthavne senere fik et omfang og kvalitet svarende til ”normale” civile lufthavne.

Med dansk forsvars deltagelse i missionerne i Kroatien og Bosnien fra begyndelsen af 1990’erne fik disse missioner og dermed også efterforskningerne en væsentlig anden karakter, idet de foregik i egentlige krigsområder. Drabene og andre overgreb på danske soldater begået af de krigsførende parter i august og september 1995 i Kroatien foregik således under omstændigheder, hvor bevægelsesfrihed og andre forhold var voldsomt påvirket af de igangværende eller netop overståede krigshandlinger.

I de senere år har Auditørkorpset i en række tilfælde gennemført efterforskninger i bl.a. Irak og Afghanistan. Eksempler herpå er beskrevet i Auditørkorpsets årsberetninger fra 2007 og frem.

Det er Auditørkorpsets mål fortsat at kunne støtte forsvarets operationer med efterforskning og retshåndhævelse, såvel under garnisonstjeneste og øvelser i Danmark som under udsendelse i internationale missioner.

Auditørpersonel m.fl. under transport i Afghanistan, foråret 2008

I de sidste 15 år har dansk forsvar ændret sig fra et territorialforsvar til i stadig højere grad at koncentrere sin indsats om fredsbevarende og fredsskabende militære indsatser i internationale operationer.

Dette har betydet en markant ændring af Auditørkorpsets opgaveportefølje.

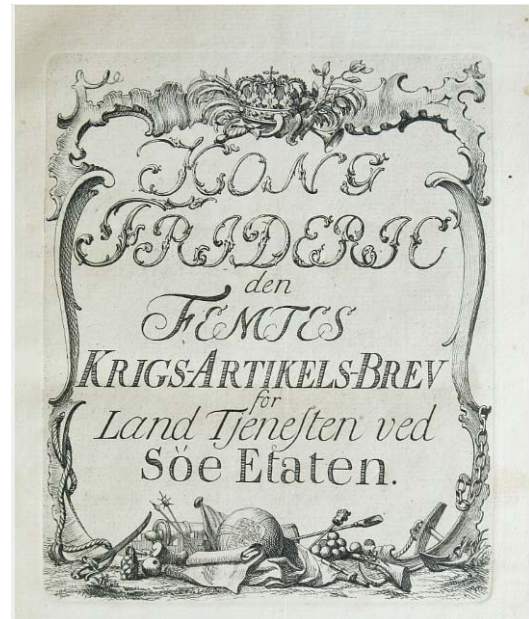
Auditørkorpset

Militær strafferetspleje og strafferet

Indledning

Krigsartiklerne for hæren og søværnet indeholdt en fuldstændig regulering af de to værns forhold. De var samtidig små kunstværker.

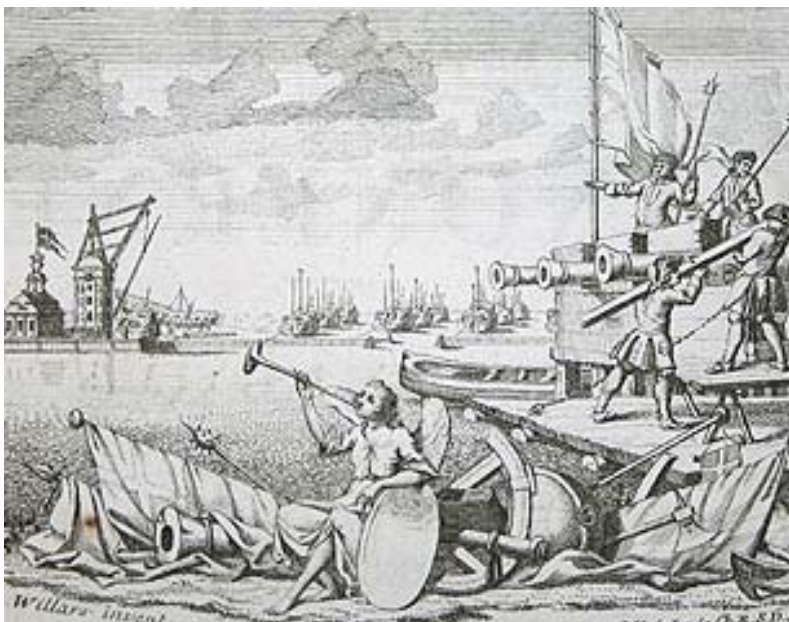

Straffelovgivningen for militært personel har rødder tilbage til Christian 5.s tid, hvor en omfattende regulering af retsforholdene i Danmark blev påbegyndt. I 1683 udkom således Christian 5.s Danske Lov, Christian 5.s krigsartikelbrev med tilhørende krigsretsinstruktion for hæren og Christian 5.s søartikler og krigsretsinstruktion for søværnet.

Mens Christian 5.s Danske Lov omhandlede det civile område og var opdelt et antal bøger, der handlede om henholdsvis Retten og Rettens Personer, Religionen og Geistligheden, Verdslig- og Huus-Stand, Søretten, Adkomst, Gods og Gield og om Misgerninger, omfattede krigsartikelbrevene og krigsretsinstruktionerne militærets forhold, herunder straffeprocess og materiel strafferet.

Krigsretsinstruktionerne af 1683

Med sø- og landkrigsartiklerne af 1683 og de tilhørende krigsretsinstruktionerne blev der etableret en selvstændig militær jurisdiktion, som endvidere gav mulighed for, at visse militære chefer kunne pålægge straf uden dom. Der var i realiteten tale om et lovkompleks, der havde karakter af både materiel strafferet, straffeprocess og tjenestereglementer.

Kong Friderich den Femtes Sø-Krigs-Artikles Brev 1752, Kapitel LIII Om Skik og Orden (§§ 531-648). De adfærdsregulerende normer spændte fra gode råd til drakoniske sanktioner som disse eksempler viser:

§ 612. Ingen maae efter Regnvejr lægge sig i sin Kojte med vaade Klæder, men han skal ved første Tørrevejr tørre sine Klæder, om de ere blevne vaade; Thi derved holdes hans Sundhed.

§ 641. Myrder en nogen, da skal han, om han er Gemeen, bindes til den Myrdes Krop og druknes: Er han en Officier, Under-Officier, eller Betjent, miste han sin Haand og Hoved med en Øxe.

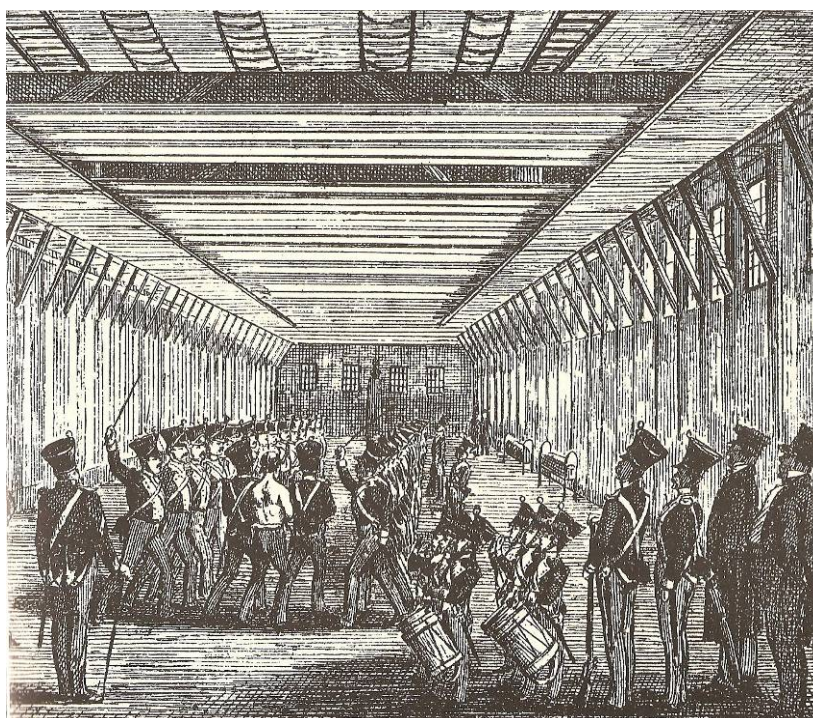
Alt militært personel og deres husstande hørte som følge af deres tilknytning til krigsmagten under denne selvstændige jurisdiktion, som omfattede såvel militære som borgerlige sager. Søværnet havde sin egen jurisdiktion med særlige regler.

For så vidt angår straffene for eksempelvis desertering, pligtforsømmelse og tyveri omfattede dødsstraf, var der tale om en række voldsomme korporlige straffe, herunder afhugning af fingre, brændemærkning, krumslutning, fugteslag, rottingslag og spidsrod. Fra begyndelsen af 1800-tallet skete der en markant ændring af de militære straffereformer i Danmark, hvor korporlige straffe blev erstattet med fængselsstraf. Soldater kunne fortsat straffes uden dom for ulydighed, mytteri, vagtforseelser, afsløring af fortrolige dokumenter, krigsforræderi og spionage.

Krigsretsinstruktionerne blev undergivet flere revisioner, men den militære retspleje hvilede for en væsentlig del på principperne i denne krigsretsinstruktion helt frem til 1919, hvor loven om retsplejen i hæren og søværnet blev gennemført.

Straffelov for krigsmagten 1881

I 1881 vedtog Rigsdagen straffelov for krigsmagten, og herved kom den første egentlige militære straffelov. På baggrund af flere århundreders erfaring i behandling af sager under militær jurisdiktion blev loven udformet med detaljerede beskrivelser af en lang række former for militære forbrydelser. Straffelovens kasuistiske bestemmelser var baseret på forarbejder fra 1850.

Spidsrod var en hyppigt anvendt straf, der blev anvendt frem til midten af 1800 årene. Den blev fuldbyrdet ved, at den dømte blev afklædt til bæltet, blev ført gennem en afdeling soldater (100—300 mand), der hver under forbimarchen tildelte den dømte et kraftigt slag over ryggen med en kæp. Smertesudbrud blev søgt overdøvet ved stadige trommehvirvler. Straffen blev idømt for desertion, for ulydighed, for at forlade vagten m.v. og kunne kvalificeres ved justering af afdelingens størrelse og antallet af gennemløb. Den blev afskaffet i Danmark 1836.

Efter Klæstrup.

Særligt om krigsforhør, krigsretter og straffeprocessen før 1919

Det påhvilede auditøren at afholde *krigsforhør* og at foretage forundersøgelsen i sagerne ved de jurisdiktioner (regimenter), auditøren var beskikket til at gøre tjeneste ved. Krigsforhørene var den særlige afhøringsform i straffesagerne, men blev også anvendt i forbindelse med undersøgelse af ulykkestilfælde m.v.

Jurisdiktionschefen nedsatte i hvert enkelt tilfælde en forhørsret (krigsforhøret), der bestod af tre officerer. Retten blev som regel ledet af en kaptajn og med to løjtnanter som bisiddere. Undersøgelsesformen var inkvisitorisk og blev ledet af auditøren, der også førte justitsprotokollen. Krigsforhøret blev benævnt et ”Stabskrigsforhør”, hvis sigtede var officer. Formanden var da en oberst eller oberstløjtnant og de to bisiddere kaptajner. Var der tale om sigtede af højere grad end kaptajn, blev sammensætningen af forhøret nærmere bestemt i den ordre, hvorved det blev nedsat.

Krigsretten blev nedsat af jurisdiktionschefen og bestod af en formand og 12 dommere, som jurisdiktionschefen udpegede »efter omgang«. Dommerne var fordelt i seks klasser med to medlemmer i hver klasse. Rettens sammensætning var afhængig af sigtedes militære grad. Jurisdiktionschefen var krigsrettens stemmeberettigede formand. Bestemte den militære jurisdiktionschef, at der skulle rejses tiltale ved *krigsretten*, var det auditørens opgave at forelægge sagen. Det skete ved oplæsning af samtlige indhentede akter, forhøret og øvrige oplysninger. Den anklagede havde ret

til at være til stede under oplæsningen og kunne fremsætte korte bemærkninger. Derefter aftrådte den anklagede. Auditøren procederede herefter sagen *"udviklede sagens omstændigheder..."* for krigsretten *"efter at have påvist, hvorledes lovens forskrifter på disse vil være at afpasse"* og kom med forslag til sagens afgørelse. Efter domsafsigelsen skulle auditøren skrive dommen og dens begrundelse.

Auditøren fungerede tillige som jurisdiktionschefens og den militære afdelings juridiske konsulent i alle opstående spørgsmål.

Lov om nogle Ændringer i den militære Retspleje 1908

De første skridt i retning af en modernisering af retsplejen ved forsvaret blev taget i 1908, men loven ændrede ikke på auditørens status som en del af det militære kommandosystem.

Efter grundloven af 1849 blev spørgsmålet om en revision af den militære retspleje drøftet gentagne gange i Rigsdagen, og i samlingen 1895/96 vedtog den en motiveret dagsorden med opfordring til regeringen om at fremlægge lovforslag om en *"ny Rettergangsmaade for Krigsmagten"*. Man fandt dog, at en ændring af den militære retspleje burde komme efter en omordning af den civile strafferetspleje.

Regeringen fremsatte dog – i erkendelse af, *"at det dog selv i gunstigste Tilfælde vil vare Aar, inden en ny borgerlig Rettergangsordning kan træde ud i Livet"* – i samlingen 1907/08 et forslag til lov om nogle ændringer i den militære retspleje, som skulle rette de mest fremtrædende mangler i den dagældende militære retspleje og *"imødekomme Folkets almindelige Retsopfattelse"*. Forslagene rettede sig mod at indskrænke den militære jurisdiktion til kun at omfatte straffesager og sager vedrørende militære tjenesteforhold, at indføre forsvarer for den tiltalte ved en krigsret og at indføre en appelinstans.

Forudsigelserne om tidspunktet for implementering af den nye civile procesordning kom til at holde stik. Den blev først vedtaget i 1916 og trådte i kraft i 1919.

Indtil 1908 stod alle personer, der hørte til krigsmagten – værnepligtige dog kun under indkaldelse – under militær ret i alle sagstyper. Ved loven fra 1908 blev den militære jurisdiktion begrænset til kun at omfatte straffesager og borgerlige sager, der angik tjenesteforhold. Dette skete ud fra en betragtning om, at militær jurisdiktion i disse sager var særligt påkrævet, men at denne selvstændige jurisdiktion ikke burde udstrækkes yderligere.

Efter lov nr. 135 af 8. maj 1908 om nogle ændringer i den militære retspleje var auditøren ikke længere ene om at oplyse sagen for krigsretten. I de fleste straffesager kunne – og i vigtige tilfælde – skulle den tiltalte nu have en forsvarer beskikket. Der kunne også i særlig vigtige tilfælde beskikkes en særlig anklager. Auditøren skulle i krigsretten også fremlægge og oplæse de af forsvareren fremlagte indlæg. Både tiltalte og dennes forsvarer havde ret til at være til stede og kunne fremsætte korte bemærkninger. Derefter aftrådte den anklagede og hans forsvarer. Krigsretsproceduren var i øvrigt herefter som beskrevet ovenfor.

Efter lovens § 24 kunne auditøren, hvis han fandt krigsrettens dom lovstridig - selv om jurisdiktionschefen ikke fandt anledning til at anke dommen - med dennes vidende indberette dommen til generalauditøren. Dommens fuldbyrdelse blev i så fald udsat indtil videre.

Lov om retsplejen i hæren og søværnet af 1919

Militær retsplejelov § 1:

"Ved behandlingen af militære straffesager finder retsplejelovens regler om behandlingen af straffesager anvendelse, medmindre andet er bestemt."

Militære straffesager behandles som udgangspunkt på samme processuelle lovgrundlag som civile straffesager, herunder ved de almindelige domstole. Krigsretterne blev afskaffet i 1919.

Justitia af Jost Amman (1539-1591)

Ved reformen af retsplejen i forsvaret i 1919 blev der foretaget en række radikale ændringer af det militære justitsvæsen.

Rigsdagen vedtog i 1916 den civile retsplejereform, der trådte i kraft i 1919. Herved var kravene i Grundloven af 1849 om oprettelse af uafhængige domstole blevet indfriet. Anklagefunktionen blev samtidig udskilt som en selvstændig myndighed med politimestre, statsadvokater og rigsadvokat.

Man ønskede lignende principper fastsat for de militære straffesager. Forsvarsminister P. Munch (RV) udtalte i sin mundtlige fremsættelse af lovforslaget i Folketinget den 27. august 1919 bl.a.:

”Det lovforslag, jeg skal have den ære at fremsætte for tinget, går ud på at afskaffe krigsretterne og hele den militære retsplejeordning, der er knyttet til disse.

...

Lovforslaget går i hovedtrækkene ud på, at den militære domstolsordning forsvinder. Dette betyder, at alle de sager, der hidtil blev pådømt ved krigsretterne, herefter pådømmes ved de almindelige domstole, og at således det princip om rettens enhed således gennemføres på dette område.

...

Ved forundersøgelse og afgørelse anvendes en særlig fremgangsmåde, således at forundersøgelsen ledes af auditøren, medens anklageretten kommer til at hvile hos de pågældende militære rettergangsschefer. For auditørkorpsets vedkommende sker der samtidig den forandring, at det træder ud af de militære rammer og får en særlig karakter som et civilt juridisk korps.”

Ved lov nr. 542 af 4. oktober 1919 om retsplejen ved hæren og søværnet blev de militære krigsretter ophævet, og domsmyndigheden i militære sager blev hermed i det hele overført til de civile domstole. Som konsekvens af retsplejereformen blev det i den nye militære retsplejelov også fastslået, at generalauditøren og auditørerne var selvstændige embedsmand uden for den militære rækkefølge. Generalauditøren og auditørerne forblev dog og har fortsat status som militært personel.

Påtalemyndigheden i de militære straffesager forblev derimod hos de militære rettergangsschefer under tilsyn af forsvarsministeren. Det blev dog samtidig fastsat, at rettergangsscheferne ved udøvelsen af deres påtalemyndighed skulle bistås af auditører, der – som hidtil – skulle lede undersøgelsen i straffesager og virke som anklagere ved byretterne og landsretterne. Auditøren skulle udføre påtalen *”i Henhold til den til ham af Rettergangsschefen rettede Efterforsknings- eller Tiltaleordre.”*

Auditørerne skulle således udføre deres hverv selvstændigt, men de var *”i Henseende til de Forhold, der skal efterforskes, bundet ved Henvisningsordren”*, og rettergangsschefen havde *”paa ethvert Trin af Efterforskningen Ret til at gøre sig bekendt med eller forlange Oplysning om dens Gang.”*

Beslutning om og for hvilken forbrydelse tiltale skulle rejses, blev taget af rettergangsschefen efter forhandling med auditøren. I tilfælde af *”Meningsforskel mellem*

Rettergangschefen og Auditøren angaaende dennes Virksomhed ved Paatalemyndighedens Udøvelse”, skulle auditøren foretage indberetning herom til generalauditøren.

Den eksisterende adgang til at pålægge straf uden dom og til at anvende disciplinarmidler i stedet for straf blev opretholdt. Adgangen til at pålægge straf uden dom blev dog begrænset. Der blev desuden indført adgang til at udsætte fuldbyrdelsen af en straf pålagt uden dom ved at indføre ret til at forlange en sag forelagt rettergangschefen eller at kunne forlange sagen afgjort ved dom.

Auditøren kunne rekvirere bistand fra de både militære myndigheder og politiet. For det tilfælde, efterforskningsskridt greb *”ind i militære Kommandoomraader”*, kunne disse alene foretages ved henvendelse til vedkommende chef, men der var hjemmel til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt, hvorefter auditøren *”uopholdelig giver Meddelelse til Chefen”*. Også politiet havde adgang til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt og skulle herefter uopholdelig underrette vedkommende rettergangschef eller auditør om de foretagne skridt.

Generalauditørens tjenesteområde blev fastlagt til udførelse af militære straffesager for Højesteret samt tilsyn med auditørernes virksomhed. Han stod direkte under forsvarsministeren og bistod denne ved tilsynet af påtalemyndighedens udøvelse og var ministerens juridiske rådgiver i sager om den militære retspleje.

Senere lovændringer

I 1933 blev der gennemført en ny ordning, således at retsplejelovens almindelige regler for straffeprocessen fandt anvendelse i militære straffesager, medmindre andet var bestemt.

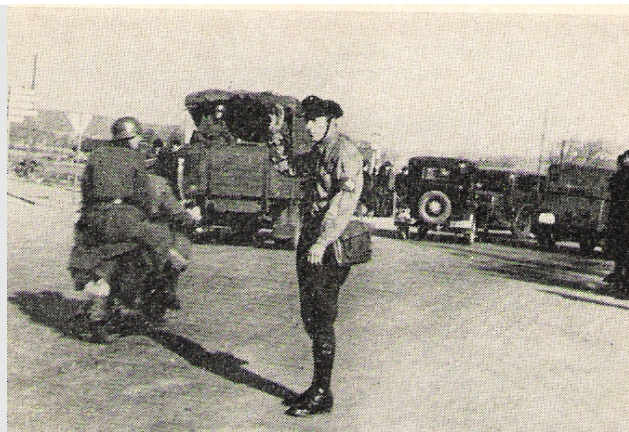
I 1937 skete der en gennemgribende revision af militær straffelov, der bl.a. moderniserede de almindelige betingelser om strafansvar og begrænsede antallet af militære forbrydelser og straffe. Endvidere blev 1881-lovens omfattende opregning af lovovertrædelser erstattet af korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser for forhold, der kunne henføres under borgerlig straffelov, blev ophævet.

Samtidig blev den nugældende lovtekniske ordning, hvorefter reglerne i straffelovens almindelige del om de grundlæggende betingelser for strafansvar mv. – f.eks. reglerne om tilregnelser, forsøg og medvirken mv. som til dels var indført i straffelov for krigsmagten af 1881, medmindre andet fremgik af militær straffelov – fuldt ud gen-

nemført. Militær straffelov blev i 1937 således i det hele et supplement til den borgerlige straffelov.

I forbindelse med ændringen af militær straffelov i 1937 blev en række af de militære strafarter desuden ophævet. Frihedsstraf skulle fremover i det væsentlige anvendes i form af fængselsstraf efter reglerne i straffeloven. Dog blev ”irettesættelse”, ”kvarterarrest”, ”vagtarrest indtil 30 dage”, ”skærpet arrest indtil 15 dage” og ”streng arrest indtil 10 dage” opretholdt som særlige militære strafarter.

Loven omfattede ”de til krigsmagten hørende personer, hvad enten de er fast ansatte er midlertidigt tjenstgørende”. I krigstid omfattede loven bl.a. endvidere civilansatte i forsvaret og alle, der begik nogle særlige opregnede forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed, f.eks. krigsforræderi.

Dom for krigsforræderi 1946

Et medlem af det tyske mindretal viser tyske tropper vej den 9. april 1940. Det vides ikke, om personen er identisk med den domfældte i Vestre Landsrets dom.

Det tyske overfald den 9. april 1940 har givet anledning til den eneste kendte trykte dom i nyere tid, hvor militær straffelovs bestemmelser om forbrydelser i krigstid er blevet anvendt af domstolene.

Sagen drejede sig om et medlem af det tyske mindretal, der om morgenen den 9. april i den sydlige del af Haderslev havde taget kontakt til de fremrykkende tyske styrker og givet dem oplysninger om de danske stillinger i byen. De tyske tropper skulle have benyttet sig af oplysningerne, og regeringens ordre om at indstille kampene indtraf først efter, at kampen rent faktisk havde fundet sted. Af referatet af dommen fremgår, at anklagemyndigheden havde indhentet en udtalelse fra Generalkommandoen om betydningen af det planlagte forsvar af byen og tyskernes mulige nytte af oplysningerne.

Den tiltalte blev ved Vestre Landsrets dom af 19. november 1946 (UfR 1947.170) idømt fængsel i 16 år for overtrædelse af den dagældende militære straffelov § 34, nr. 4 og 5, jf. § 6 c (bestemmelserne svarer til den nugældende militære straffelov § 28, nr. 4 og 5, hhv. § 2, nr. 3). Dommen omfattede også et tilfælde af angiveri senere under besættelsen, hvor tiltalte over for en tysk soldat havde oplyst, at en anden restaurationsgæst havde fremsat en nedsættende udtalelse om soldaten, hvilket medførte, at gæsten blev straffet med hæfte i 14 dage.

Det overordnede hensyn bag militær retsplejelov af 1919 og militær straffelov af 1937 var fortsat at beskytte og bevare forsvarets effektivitet og krigsmagtens kampdygtighed gennem opretholdelse af den militære disciplin og orden.

Ved ændringer i 1954 af militær straffelov og militær retsplejelov blev de militære strafarter ”skærpet arrest” og ”streng arrest” ophævet. Samtidig blev der åbnet mulighed for at anvende kvarterarrest og vagtarrest i op til 60 dage. Endvidere blev der blandt andet indført udvidet adgang til at anvende bødestraf som alternativ til betinget straf. Desuden blev der foretaget nogle præciseringer i militær straffelov navnlig med henblik på at tydeliggøre og understrege befalingsmændenes ansvar.

I 1957 blev militær retsplejelov atter ændret. Formålet var især at mindske risikoen for uensartede afgørelser i tiltalesspørgsmålet ved ensartede overtrædelser eller ved overtrædelser opstået ved samme anledning ved forskellige militære enheder. Der blev indført adgang for værnschefen eller forsvarschefen til at overtage påtalemyndigheden, eventuelt efter forsvarsministerens bestemmelse.

Ændringen i 1957 indebar desuden en styrkelse af den juridisk sagkyndige bistand til rettergangscheferne, fordi disse chefers pligt til at forhandle med en auditor i sager af betydning blev udvidet. Endelig blev lovens bestemmelser vedrørende disciplinarmidler udbygget med henblik på at præcisere, hvilke faste friheder der tilkom de værnepligtige.

Lovændringerne i 1973

Ved lov nr. 218 af 26. april 1973 blev militær retsplejelov ændret. Herved blev ligestillingen mellem den civile og militære anklagemyndighed gennemført fuldt ud. Påtalekompetencen blev flyttet fra rettergangschefen til auditøren. Det fulgte af militær retsplejelov § 7, at *”Påtalen i militære straffesager tilkommer generalauditøren og auditørerne.”*

Det blev tydeliggjort, at den militære anklagemyndighed principielt er opbygget på samme måde som den civile anklagemyndighed, og det blev fastsat, at auditøren trådte i stedet for politimesteren og statsadvokaten, mens generalauditøren trådte i stedet for rigsadvokaten. Tilsvarende trådte forsvarsministeren i stedet for justitsministeren, medmindre andet følger af forholdets natur.

Der var dog med den afgørende forskel, at auditøren inden afgørelse af tiltalesspørgsmålet skulle forhandle sagen med rettergangschefen. Denne regel om forhandling af tiltalesspørgsmålet skulle tilgodese, at også militære hensyn og lokalkendskab kunne

indgå i auditørens afgørelse. I tilfælde af uenighed mellem auditøren og rettergangschefen kunne rettergangschefen forlange sagen forelagt generalauditøren og forsvarsministeren. Reglen gav dog i det daglige ikke anledning til problemer mellem auditør og rettergangschef.

Der var ikke hjemmel til, at rettergangschefen kunne afgøre sagen i strid med auditørens afgørelse eller beordre auditøren til at foretage yderligere undersøgelser. Auditørernes afgørelser kunne heller ikke omgøres af forsvarschefen eller af andre militære chefer, men kun af generalauditøren og eller forsvarsministeren.

Revisionen af militær straffelov fortsatte ved lovændringen i 1973. Ved lov nr. 216 af 26. april 1973 blev antallet af særskilte bestemmelser om pligtforsømmelse reduceret, og det blev forudsat, at en mindre forseelse kunne afgøres disciplinært eller med sanktionen "irettesættelse". Samtidig blev de særligt militære straffe "kvarterarrest" og "vagtarrest" afskaffet. I 2001 bortfaldt hæftestrafen og dermed også auditørernes adgang til arbitrært at idømme denne straf.

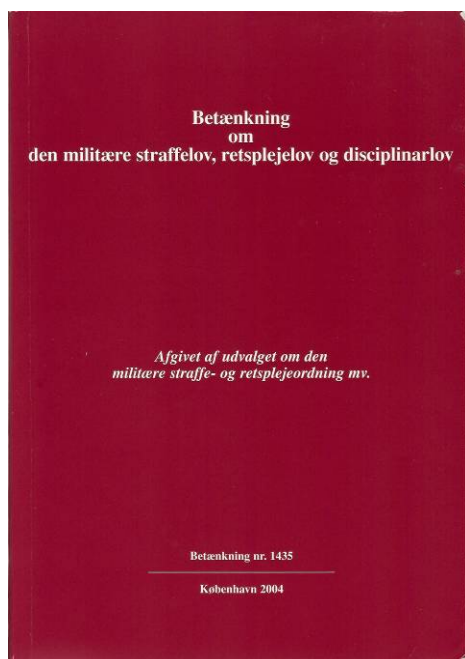
Militær straffelov blev ændret i 1978 i forbindelse med ophævelsen af dødsstraf i krigstid (lov nr. 195 af 3. maj 1978). I 1984 blev foretaget nogle mindre ændringer i militær retsplejelov om bl.a. domsmænds medvirken i militære straffesager (lov nr. 644 af 19. december 1984) som følge af nogle ændringer af retsplejelovent.

Generalauditøren og Auditørerne i København flyttede i 2004 til kastelet i København.

Foto 2008.

Lovreformen 2005

Grundlaget for lovreformen er Betænkning nr. 1435 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov afgivet af udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning m.v. i 2004.

Folketinget vedtog i juni 2005 militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov (lov nr. 530, lov nr. 531 og lov nr. 532 af 24. juni 2005). De tre love trådte i kraft den 1. januar 2006.

Ved lov nr. 531 af 24. juni 2005 – blev der foretaget en gennemgribende reform af den militære retspleje. Militære chefers hidtidige adgang til at rejse og afgøre visse mindre straffesager er således bortfaldet, og alene auditørerne kan rejse militære straffesager.

Militære chefer har derimod mulighed for at afgøre mindre alvorlige disciplinære forhold – som ikke udgør straffelovsovertrædelser – efter militær disciplinarlov (lov nr. 532 af 24. juni 2005). I tvivlstilfælde skal disciplinarchefen forelægge sagen for en auditør, som endeligt afgør, om en sag skal behandles som en straffesag eller en disciplinarsag. Auditørerne kan derimod ikke i øvrigt blande sig i de militære chefers afgørelse af disse sager, og afgørelserne i sådanne sager henhører under Forsvarets Personeltjeneste (FPT) som tilsynsmyndighed.

Ændringen af militær straffelov – lov nr. 530 af 24. juni 2005 – tilsigtede en væsentlig afkriminalisering af militære forseelser. Efter militær straffelov er en række forhold, som efter den tidligere retstilstand ville være blevet bedømt som strafbare overtrædelser af den militære straffelov, ikke længere strafbare. Den væsentligste ændring består i, at gerningsbeskrivelserne i den ny militære straffelov, dvs. beskrivelsen af hvad der er strafbart, forudsætter, at der er tale om en grovere handling. Denne handling skal endvidere være begået enten med forsæt, dvs. med vilje, eller som følge af

grov uagtsomhed hos gerningsmanden. Det betyder, at alle mindre grove og simpelt (almindeligt) uagtsomme handlinger ikke længere kan straffes. Sådanne handlinger kan i stedet sanktioneres administrativt i en militær disciplinarsag efter bestemmelserne i disciplinarloven.

Der er endvidere indsat nye specifikke bestemmelser, som tidligere var dækket af den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse f.eks. vedrørende forskellige krænkende situationer i relation til underordnede eller sideordnede, og efter reglen om almindelig pligtforsømmelse – som findes i ændret form i lovens § 27 – kan nu kun den, der forsætligt eller ved grov uagtsomhed groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, straffes efter den militære straffelov.

Loven henfører i øvrigt endvidere visse forbrydelser under væbnet konflikt mod blandt andet dansk militært personel under dansk strafmyndighed, uanset hvor gerningsmanden hører hjemme. Endelig blev bestemmelsen om overtrædelser af krigens folkeret justeret, idet strafferammen blev udvidet til fængsel indtil på livstid (§ 36).

Der blev i 2008 foretaget en enkelt justering af loven (lov nr. 494 af 17. juni 2008 om strafskærpelse for tortur).

Træk af justitsvæsenets organisering i Søetaten

*af orlogshistoriker Hans Christian Bjerg
Søværnets Operative Kommando*

Krigsartikler til flåden i 1500-tallet

Justitsvæsenet i flåden udvikledes på mange måder parallelt med hærens, dog med små varianter. Generelt må det konstateres, at justitsvæsenets udvikling i flåden i ældre tid forskningsmæssigt er et uopdyrket område, som godt kunne trænge til at blive taget op til nærmere beskrivelse og undersøgelse.

Normalt regner vi starten for den permanente orlogsflådes etablering i Danmark for at ligge i begyndelsen af 1500-tallet. Søværnet celebrerer således sit 500-års jubilæum den 10. august 2010.

Til brug for anvendelse i denne nye orlogsflåde udstedte Christian III den 9. juni 1536 en "Ordenantz for Admiral- og Aarlauffuisschibe". Den indeholder regler for disciplinen om bord på orlogsskibene, og var efter tidens skik overordentlig barske. Den 5. juni 1555 udstedte den samme konge såkaldte søkrigsartikler, en udvidet form for den nævnte ordinans. I denne indførtes bl.a. den edsaflæggelse for flådens mandskab, der først blev afskaffet ved loven om søværnet i 1909.

På tilsvarende vis udstedte Frederik II den 20. november 1587 en kongelig anordning om disciplinen på Holmen og straffene, hvis ikke denne blev overholdt. Markant er også de krigsartikler for flåden, som Christian IV udstedte 8. maj 1625. Admiraler og skibschefer, captainerne, fastlagde arbitrært straffene om bord, der blev eksekveret af profossen. Fra disse artikler kan bl.a. nævnes, at mandskabet blev inddelt i to skifter, henholdsvis kongens og Dronningens kvarter, og at der for første gang skelnedes mellem officererne og underofficererne.

Søfiskal-embedet oprettes 1645

Christian IV nåede at udsende endnu en ordinans for flåden den 10. maj 1645. Heri indførtes en såkaldt søfiskal. Ordet "fiskal" kommer af det latinske "fiscus", der betyder sager, som vedrører statskassen, men ordet udviklede sig til også at omfatte en kontrollør eller lignende, der skulle sørge for, at gældende bestemmelser blev overholdt. F.eks. kendes betegnelsen "jagtiskal" om den, der påså, at jagterne foregik efter de gældende regler. I forbindelse med artiklerne for flåden var søfiskalen formentlig den, der skulle påse, at de blev overholdt, samt blev den, der skulle virke som anklager over for dem, der begik forseelser.

Auditør og lærer ved Søkadetakademiet ca. 1805

Først i 1804 blev der indført og godkendt en uniform for Generalauditøren ved Søetaten, efter at auditører i hæren allerede i nogle år havde båret uniform. Uniformen var en blå kjole med blå rabatter og opslag med hvid kant. Generalauditøren fik desuden tilladelse til at bære sidevåben. Der er ikke oplysninger om, at der samtidigt blev indført uniformer for de øvrige auditører ved Søetaten, men i 1805 fik chefen for Kadetkorpset indført en uniform for auditøren ved korpset, som også var lærer på Søkadetakademiet (svarende til vore dages Søværnets Officersskole). Illustrationen forestiller denne uniform, som skiller sig ud ved den markante røde krave og opslag, som stammer fra uniformen for lærere ved Kadetkorpset, og således ikke blev båret af Generalauditøren eller andre auditører. Som det fremgår, bar auditøren i modsætning til generalauditøren hverken kårde eller felttegn. I 1810 fik også auditøren ved Søetatens kombinerede Ret efter ansøgning tilladelse til at anlægge uniform svarende til Generalauditørens daglige uniform, dvs. med blå opslag, men uden kårde og felttegn. Bilag til kgl. resolution. Rigsarkivet.

Med andre ord blev søfiskalen den, der skulle virke som anklager for Søetaten og Admiralitetet i tilfælde af overtrædelser af de artikler, der var udstedt for flåden. Det er værd at bemærke, at der ikke nødvendigvis var tale om, at søfiskalen for at varetage sit embede udover juridisk kyndighed også skulle være kyndig i navigation og sejlads.

Det er begrænset, hvad der foreligger om dette embedets start og funktion efter oprettelsen, der altså fandt sted før generalauditørembedet ved hæren oprettedes i 1659. Den første væsentlige kilde er søfiskalen Peder Knudsens bevarede dagbog fra 1657. Dagbogen dækker denne søfiskals udkommando på et togt i 1657 under svenskekrigen. Det fremgår af denne dagbog, at søfiskal-embedet ikke var en fuldtidsbeskæftigelse, men en funktion, der blev tillagt en juridisk uddannet. Peder Knudsen blev udkommanderet for på den udrustede flåde at holde styr på justitiens overholdelse. Fra perioden 1657-1667 er bevaret søfiskalen Peder Knudsens regnskaber, som giver et udvidet kendskab til dette embedes forpligtelser. Vi ved, at dette embede i 1688 var besat af en Nichel Michelsen.

Tordenskiold-sagen 1714

Peter Wessel blev i 1714 tiltalt af søfiskalen for at have indladt sig på kamp med en svensk fregat, der var noget større end hans egen.

Han blev frikendt af hovedparten af krigsrettens medlemmer, og blev efterfølgende udnævnt til kaptajn i en alder af 24 år.

Em. Bærentzen litografi

Søfiskalen mod Peter Wessel 1714

Under krigen 1709-20 førte søfiskalen Nicolai Friesse regnskab 1709-1717 med opbragte priser. I dansk-norsk søkrigshistorie er Nicolai Friesse herostratisk berømt ved at skulle være Admiralitetets anklager over for den unge capitain-lieutenant Peter Wessel, senere adlet Tordenskiold, der i 1714 blev stillet for en krigsret.

Peter Wessel mødte den 26. juli 1714 i Skagerrak en fregat, der var noget større end hans egen, og som førte engelsk flag. Selv førte han hollandsk flag. Det andet skib nedhalede sit engelske flag og hejste det svenske i stedet. Som svar på dette satte Peter Wessel det dansk-norske orlogsflag, og der begyndte nu en kamp over flere timer mellem de to skibe. Det svenske skib fik adskillige fuldtreffere og var efterhånden ilde tilredt. På et tidspunkt under kampen fik Peter Wessel melding om, at der snart ikke var mere krudt og kugler tilbage om bord på hans skib. Han satte derpå det hvide flag for at tilkendegive, at han ville tale med modstanderen. Peter Wessel sendte derefter en båd over til det andet skib for at fortælle dets chef, at han ikke havde megen krudt tilbage og derfor måtte lade ham slippe for denne gang. Det viste sig at der var tale om et engelsk skib, som var købt af den svenske flåde og som var på vej til Göteborg.

Følgen af kontakten blev, at de to skibe sejlede tæt på hinanden, og at cheferne over rælingerne "drak hinandens sundhed med hurra af samtlige mandskaber på begge sider, og enhver sejlede sin kurs".

Om dette hændelsesforløb afgav Peter Wessel fuld rapport til kongen, der efter at have læst rapporten sendte den videre til Admiralitetet og meddelte, at det var hans *"vilje og befaling at I bemeldte capitain-lieutenant Peter Wessel for sin person straks hjemkaldes og han ved Søe-Etats fiskalen Friesse for sin førte konduite tiltale samt derover en krigsretsdom, efter Vores sø-artikler og rettens medfør afsiger lader"*. Peter Wessel havde klart forsyndet sig mod de gældende søkrigsartikler ved dels at give sig i kast med et større skib end hans eget, uden at være tvunget til det, dels ved at blotte sin mangel på krudt over for fjenden.

Hele denne sags akter er bevaret, herunder bl.a. alle de spørgsmål, som Nicolai Friesse formulerede til Peter Wessel, samt hans meget præcise svar. Det fremgår klar, at den unge søofficer havde let spil over for søfiskalen, der ikke var tilstrækkelig inde i sølivets mysterier og den taktik, der blev anvendt mellem krigsskibe på dette tidspunkt. Wessel kunne nøje redegøre for, hvorledes han under hele forløbet havde kontrol over situationen og hele tiden kunne har trukket sig tilbage. Han blev frikendt af hovedparten af krigsrettens medlemmer, og blev efterfølgende udnævnt til capitain i en alder af 24 år.

I forbindelse med sagen ses Nicolai Friesse omtalt som "Hans kongelige majestæts kammer-advokat og sø-etats-fiskal" og at han forrettede påtalemyndighed efter opdrag fra Admiralitetet. Friesse fungerede altså som søfiskal ved siden af at være kammer-advokat. Friesse blev efter 1717 amtmænd i Norge.

Af Friesses efterfølgere kan nævnes en Bork, der var søfiskal umiddelbart efter. Han var i 1720 selv involveret i en sag mod en skipper Peter Friis. Derefter fulgte Søren Deyl 1726-1739. Han blev igen efterfulgt af Niels Biørn 1739-54, der blev den sidste, der bar titel af søfiskal. Han blev også anvendt ved andre kontrollant-opgaver ud over at være anklagemyndighed. Fra 1747-53 er der bevaret materiale, som viser at han har ført kontrol med "de uvisse indkomster ved Søetatens jurisdiktion". Der var her tale om bl.a. indtægter ved bøder og mulkter. Ved Biørens afgang i 1754 blev titlen moderniseret til søkrigsprokurør.

Søetaten får generalauditeur i 1748

Den 19. december 1748 kom en ny ordning af Søetatens justitsvæsen. Det blev her fastsat, at der ved Søetaten ud over Overadmiralitetsretten skulle være to underretter, en civil ret, nemlig Underadmiralitetsretten og en militær ret, nemlig Den combinerede ret på Holmen.

Søetatens første generalauditør

Henrik Stampe (1713-1789) blev i 1748 udnævnt til generalauditør i Søetaten. Han blev 1753 udnævnt til generalprokurør ("kronens juridiske konsulent") og afgav i denne kapacitet en række udgivne responsa af betydning for retsudviklingen. Han var bl.a. medlem af inkvisitionskommissionen af 1772 i Struensee-sagen.

Em. Bærentzen litografi.

For begge disse underretters vedkommende var Overadmiralitetsretten appellinstans. Der gjaldt dog ikke "militære og kriminelle sager" ved Den combinede ret.

Ved bestemmelsen fik Søetaten nu sin egen generalauditør svarende til Landetaten. Endvidere blev der oprettet embeder som overauditør og auditør. Det var generalauditørens opgave, at lede forhør og undersøgelser af Søetatens personel i forbindelse med forseelser. Det blev anført, at søfiskalen, som dette embede formelt stadig hed i 1748, overauditøren og auditøren var underlagt generalauditøren.

Om søfiskalen hedder det i bestemmelsens § 25, at "*Når søkrigsprokurøren vorder anbefalet at tiltale nogen for en eller anden begangen forsyndelse eller misgerning, da skal han fornemmelig om sagen er af betydenhed, påtage sig denne*". Det er ejendommeligt, at betegnelsen søkrigsprokurør allerede anvendes, inden denne titel formelt blev indført i 1754, men viser formentlig, at den allerede på dette tidspunkt anvendes i daglig omgang.

Henrik Stampe blev den første generalauditør for Søetaten, men allerede den 22. januar 1749 foreligger der instruks for en Schrøder. Embedet blev i 1753 overtaget af Peter Kofoed Ancker. Denne blev i 1765 afløst af Friderich Christian Sevel, der stoppede i 1772. Af senere generalauditører frem til 1864 kan nævnes højesteretsassessor Peter Müller og Hans Jacob Koefoed.

Generalauditeur i Sæ-Etaten 1837

Generalauditøren bærer mørkeblå kjole med blå krave og opslag med besætning af guld. Distinktioneringen bestod siden 1823 af en guldbroderet sløjfe og et smalt guldbroderi på opslagene og hver side af kraven. På samme tidspunkt blev indført uniformer for de auditører ved Sæetaten, som ikke tidligere havde båret uniform. Generalauditøren havde allerede i 1804 fået ret til at bære sidevåben, men de øvrige auditører fik først adgang til at anlægge kårde med felttegn i 1833.

Da det i 1851 blev bestemt, at Generalauditøren ved Landetaten skulle distinktioneres som oberst, blev det samme år godkendt, at Generalauditøren ved Sæetaten ud over broderierne også fik epauletter som en kommandør.

Chr. Bruun, Danske Uniformer, 1. Samling, 1837

Fra 1748-1848 foreligger et arkiv fra generalauditøren i form af indkomne sager, register og en interessant samling af betænkninger i forbindelse med diverse sager 1748-1772. Endvidere findes justitsprotokoller 1804-1851 og såkaldte erklæringsprotokoller 1804-1844.

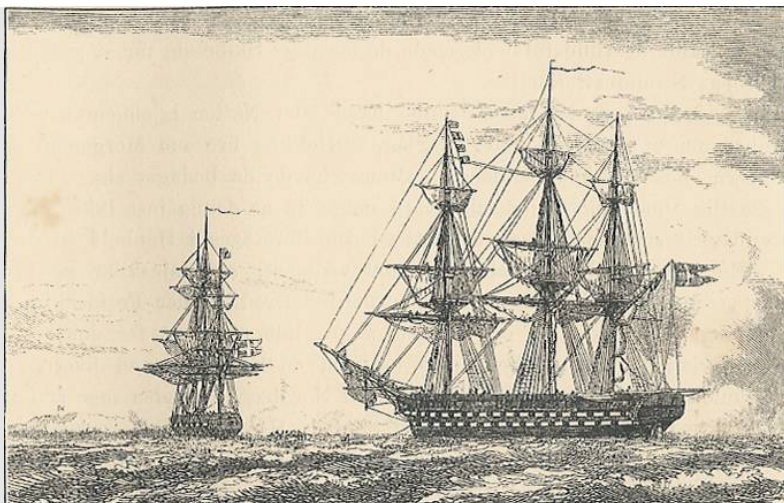
Et af søkrigsprokurørens embedsområder var prisesager, som der 1807-1813 var en del af. Bl.a. den store prisesag i 1810 som søkrigsprokurøren Sørensen varetog efter at dansk-norske orlogsfartøjer i Skagerrak tog en engelsk konvoj på 47 skibe. En sag, som gjorde flere af skibscheferne velhavende.

Samtidig med den nye ordning i 1748 pågik der et betydeligt arbejde i Sæetaten omkring nye søkrigsartikler. Nye udkast blev afprøvet på visse af flådens skibe i 1743 og i 1752 udkom et meget omfattende kompleks for bestemmelser for søtjenesten i flåden og i 1756 for landtjenesten ved Sæetaten. Disse søkrigsartikler, der udgjorde generalauditørens og søkrigsprokurørens arbejdsredskab, satte hele Sæetatens virke i system, og er idag en uudtømmelig kilde til livet og opfattelse i den dansk-norske flåde i 1700-tallet. En nærmere omtale af dette kompleks hører dog ikke hjemme her.

Søkrigsprokurøren frem til 1864

Fra 1754-1765 var Friderich Christian Sevel søkrigsprokurør. Han blev som tidligere anført efterfølgende generalauditør for Søetaten. E.B. Fogh havde dette embede 1765-1788, hvor han blev afløst af Hans Haagen frem til 1800. Conrad Weidemann virkede 1801-1808.

Dennes efterfølger, søkrigsprokurør Sørensen, er tidligere omtalt i forbindelse med prisesagen 1810. Samtidig anføres, at højesteretsassessor Gregers Schack allerede havde denne titel fra 1808. Han sad i embedet frem til 1830. Den sidste på posten frem til 1864 var Peter G.H.L. Salicath. Efter hans afgang skete der ingen nye udnævnelser i dette embede, der dog først 1902 formelt blev afskaffet.

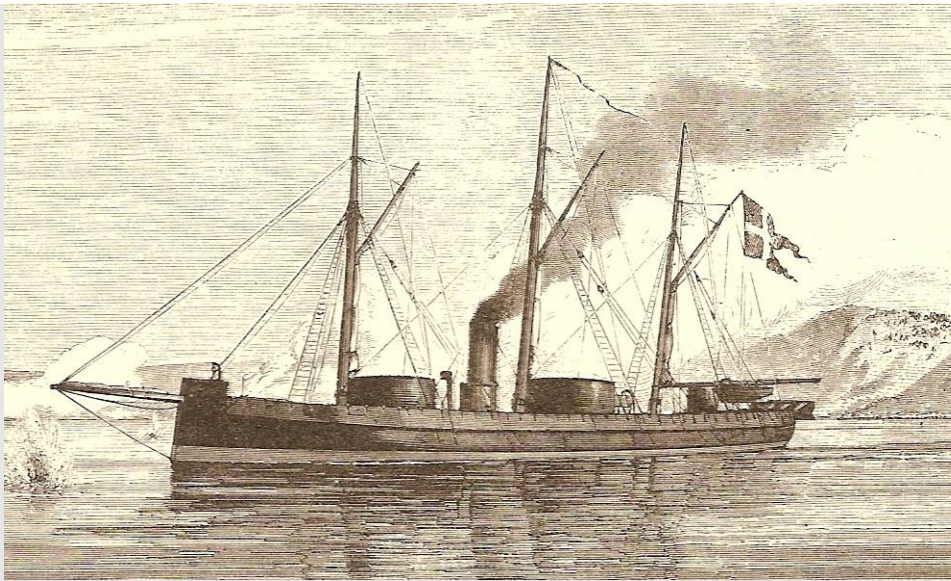
Affæren i Eckernførde Fjord 1849

Linieskibet Christian den Ottende og fregatten Gefion i Eckernførde Fjord 1849.

Kampen i Eckernførde Fjord skærtorsdag den 5. april 1849 var en militær katastrofe. Linieskibet Christian den Ottende på 84 kanoner sprang i luften med sin besætning, og fregatten Gefion gik også tabt i kampen med de slesvig-holstenske strandbatterier. Omkring 230 marinesoldater og sømænd mistede livet, mens 80 blev sårede og ca. 900 taget til fange. Det kan derfor ikke undre, at der efter kampen blev taget skridt til at placere ansvaret for ulykken.

Sagen blev i vinteren og foråret 1850 behandlet ved en "generalkrigsret", hvor viceadmiral Schønheyder var formand, og hvor generalauditør Hans Jacob Kofoed også indgik blandt dommerne. Som anklager fungerede højesteretsadvokat Salicath. Overauditør Suenson førte protokol. Sager blev rejst mod eskadrechefen, kommandør Hans Georg Garde, og de to skibschefer, Frederik August Paludan og Meyer fra hhv. Christian den Ottende og Gefion.

Ved dommen blev Garde særlig fundet ansvarlig for at have udstedt en uklar ordre, som var medvirkende til ulykken, og for efterfølgende passivitet. Paludan blev dømt for at have misforstået ordren og for taktiske fejldispositioner under selve affæren. Meyer blev frifundet. Dommen blev offentliggjort den 22. april 1850, og allerede samme aften blev Garde og Paludan indsat i Kuppet til afsoning af deres straffe på 6 ugers, hhv. 3 måneders fængselsarrest.

Panserskibet Rolf Krake i Vemmingbund.

Efter C. Neumann.

Krigsretskommissionen vedrørende Panserskibet Rolf Krakes forhold under preussernes overgang til Als i juni 1864

Panserskibet Rolf Krake var under krigen 1864 den danske flådes mest moderne skib. Dets 114 mm tykke panser og de to drejelige og nedsænkkelige kanontårne forventedes at kunne modstå beskydning, og der var således store forventninger til skibet. Så meget desto større var skuffelsen, da skibet om natten til den 29. juni 1864 temmelig tidligt trak sig ud af kampen i Alssund og derfor ikke forhindrede preussernes overgang til og erobring af Als. Hermed måtte krigen anses for endelig tabt, og erobringen af Als stillede Danmark i en meget dårlig position ved de umiddelbart forestående fredsforhandlinger i London.

Den to ansvarlige søofficerer, orlogskaptajnerne Muxoll og Rothe, der var øverstkommanderende for flådestyrkerne i området, hhv. chef på Rolf Krake, blev i medierne og på Rigsdagen hængt ud som ansvarlige for nederlaget. De anmodede derfor selv om at få deres forhold undersøgt for at få rensset deres navne. I foråret 1865 blev derfor afholdt "Overkrigsforhør" i sagen, forestået af overauditør Lipke. Resultatet af forhøret blev nedsættelsen af en kommission under forsæde af viceadmiral Sten Andersen Bille. I kommissionen indgik også søetatens generalauditør, H. A. Møllerup, og overauditør Suenson. Højesteretssagfører Buntzen blev beskikket til at varetage opgaven som anklager eller "søkrigsprokurør".

Kommissionen afsagde sin dom den 10. januar 1867. Skibschefen Rothe blev frifundet, mens Muxoll blev idømt en måneds fængsningsarrest "af mildeste grad", pga. sin utilstrækkelige tilrettelæggelse af forsvaret af Als. Kongen nedsatte dog senere straffen til 14 dage.

Generalauditøren for Søetaten gik senere over i embedet som marineauditør, som ophørte da Forsvarets Auditørkorps blev etableret.

Kronologisk oversigt over udvalgt litteratur om militær strafferet og straffeprocess

- Overauditeur og Advocat ved Høiesteret Rosenstand Goiske, Krigsret for den danske Landmagt, 1801
- Kong Friderich den Femtes Søe-Krigs-Artikels-Brev dateret 8de Januarii 1752 (med noter), 1811
- Lic. jur., Overauditeur og Auditeur ved det andet jydske Infanterie=Regiment C. P. R. Petersen, Haandbog i den danske Militairret, 1829-33
- Professor, senere generalauditør, dr. Anton Wilhelm Scheel, Om Militære Rettergangslove, 1844
- Overauditeur H. G. Glahn, Vejledning i Krigsartiklerne samt Udtog af de vigtigste Krigsartikler, Love, Anordninger og Befalinger, Landmilitairetaten vedkommande, 1850
- Udkast til Disciplinarlov for den danske Krigshær mv., 1850
- Schydt, Disciplinarmyndigheden i den danske Hær, 1861
- Auditør Johannes Ipsen og auditør Harald Paulsen, Retsplejen ved Hæren og Flaaden, fremstillet efter de nugældende Regler, 1878
- Auditør C. M. Jespersen, Kort Fremstilling af den danske militære Strafferet og Rettergangsmaade, Udarbejdet som Grundlag for Forelæsninger i Officersskolens Stabsafdeling (manuskript), 1888
- Auditør Chr. M. Jespersen, Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 med Kommentar og Sagregister, 1895
- Auditør Kr. Diderichsen, Kort Fremstilling af den militære Rettergangsmaade ved Hæren, 1909
- Generalauditør H. C. N. Giørtz, Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet, 1914
- Auditør S. Wahlstrøm, Den militære retspleje ved hæren i krigstid, særtryk af Militært Tidsskrift, 1958
- Generalauditør Victor Pürschel og auditør G. Bent Pürschel, Militær straffelov og militær retsplejelov, med noter og sagregister, 5. reviderede udgave, 1963
- Niels Finn Olsen, Chr. V's Krigsartikelbrev af 9. marts 1683, licentiatafhandling i retshistorie (manuskript), 1982
- Gerhard Charpentier, Den militära straffrättens udveckling i Danmark, trykt i forsvarsministeriets trykkeri, København, 1986
- Auditør L. F. Biering-Sørensen og Generalauditør V. E. Gyde, Militær straffe- og retsplejelovgivning, 1988
- Betænkning nr. 1435 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov, 2004
- Landsdommer Nils Black, Militær Straffelov og Retsplejelov, Militær Disciplinarlov, med kommentarer, 2006

Forsvarets Auditørkorps' afdelingsmærke blev godkendt af Forsvarsministeriet den 31. marts 1951. Mærket anvendes af generalauditøren, auditørerne og auditørfuldmægtigene i forgyldt metal som afdelingsmærke, når de er i hærens uniform (M/69), og i øvrigt som baretmærke.

Afdelingsmærkets symbolik henviser til dels tidselkransen og fasces, der indgik i den særlige auditøruniform, der blev indført efter retsplejereformen i 1919. Fasces var et værdighedstegn fælles for alle romerske magistrater med såkaldt imperium, dvs. myndighed. Disse fasces er bundter af stokke af elmeris, der er omvundet med bånd. I bundtet er anbragt en økse, der er symbol på myndighed i dens fulde omfang i felten (militiae). Liktorerne gik med fasces forud for magistraten og skaffede plads bl.a. ved at råbe Giv Agt.

Auditørkorpsets heraldiske mærke blasoneres således: *"I sort skjold en oval guld-tidselkrans med røde blomster og rødt bånd. Derpå 2 krydslagte liktorstave med sølv-øxe".*

Det originale håndkolorerede forlæg. Generalauditoriatet.

FORSVARETS AUDITØRKORPS
GENERALAUDITØREN

KASTELLET 14
2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON: 7226 5000
TELEFAX: 7226 5035

MAIL: FAUK@MIL.DK
WEB: WWW.FAUK.DK

CVR.: 16 28 71 80
EAN: 5798000201996

ISBN 978-87-92431-02-8

